

**PEDAGOGICKÁ FAKULTA JIHOČESKÉ UNIVERZITY
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH**

KATEDRA ROMANISTIKY

Diplomová práce

Téma : Francouzské prezentativy a jejich české ekvivalenty

Autor : Žaneta Leifrová

Studijní obor : český jazyk – francouzský jazyk

Vedoucí diplomové práce : Mgr. Ondřej Pešek, Ph.D.

České Budějovice 2006

Poděkování :

Tímto bych chtěla velice poděkovat panu Mgr. Ondřeji Peškovi, Ph.D. za odborné vedení a za jeho rady a připomínky při psaní této diplomové práce.

Prohlášení :

Prohlašuji tímto, že jsem tuto diplomovou práci na téma Francouzské prezentativy a jejich české ekvivalenty vypracovala samostatně s použitím literatury, kterou uvádím v bibliografii.

Žaneta Leifrová

PEDAGOGICKÁ FAKULTA JIHOČESKÉ UNIVERZITY V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

KATEDRA ROMANISTIKY

Autor : Žaneta Leifrová

Studijní program : Učitelství pro 2. stupeň ZŠ

Studijní obor : český jazyk – francouzský jazyk

Vedoucí diplomové práce : Mgr. Ondřej Pešek, Ph.D.

České Budějovice 2006

Téma : Francouzské prezentativy a jejich české ekvivalenty

Anotace

Tématem této práce jsou *Francouzské prezentativy a jejich české ekvivalenty*. V teoretickém úvodu jsem na základě francouzských a českých prací, které se zabývají problematikou prezentativů, definovala prezentativy jako slovní druh současné francouzštiny. V další části jsem charakterizovala jednotlivé prezentativy z hlediska sémantického a z hlediska jejich syntaktické funkce. Na základě excerpcí z francouzských textů literárního druhu jsem vyhledala jejich ekvivalenty v českých překladech, v případě excerpcí nalezených ve francouzském tisku jsem se pokusila o jejich překlad. Analyzovala jsem roli francouzských prezentativů při vytváření funkční větné perspektivy a zda-li tato role byla dodržena v českém překladu či nikoliv.

UNIVERSITY OF SOUTH BOHEMIA
ČESKÉ BUDĚJOVICE

PEDAGOGICAL FACULTY

DEPARTMENT OF ROMANCE STUDIES

Author : Žaneta Leifrová

Specialisation : Czech – French

Supervisor : Mgr. Ondřej Pešek, Ph.D.

České Budějovice 2006

Theme : French presentational construction and its Czech equivalents

Annotation

The topic of this thesis is French presentational construction and its Czech equivalents. The theoretically conceived introduction defines presentational construction as a part of speech of contemporary French as I had previously studied in French and Czech specific sources. The following part individualizes particular presentational construction from the semantic point of view in addition to its syntax function point of view. I based my research on compilation of presentational construction excerpts which I had found in French literary texts in comparison with their Czech equivalents. I tried to translate examples of presentational constructions taken from French press. I analysed the role of French presentational construction in function sentence perspective and whether the role was followed when translated into Czech or not.

Úvod.....	3
1. Vymezení prezentativů	5
1.1. Prezentativy podle pojednávajících autorů	12
2. Jednotlivé prezentativy	13
2.1. Prezentativy voici / voilà	13
2.1.1. Etymologický původ prezentativů voici / voilà	13
2.1.2. Rozdíl prezentativů voici / voilà	14
2.1.3. Forma prezentativů voici / voilà	15
2.1.4. Funkce prezentativů voici / voilà	16
2.1.4.1. Funkce prezentativů voici / voilà podle P. Charaudeaua	17
2.1.4.1.1. Identita	17
2.1.4.1.2. Prezence	18
2.1.4.1.3. Fokalizace	18
2.1.4.1.4. Další zastoupení prezentativů voici / voilà	19
2.1.4.2. Funkce prezentativů voici / voilà podle A. Martineta	20
2.1.4.2.1. Aktualizace	20
2.1.4.2.2. Prezence	20
2.1.4.3. Funkce prezentativů voici / voilà podle ostatních autorů	21
2.1.4.3.1. Zdůraznění	21
2.1.4.3.2. Prezentativy voici / voilà ve funkci některých slovních druhů	21
2.1.4.3.2.1. Prezentativy voici / voilà ve funkci předložky	21
2.1.4.3.2.2. Prezentativy voici / voilà ve funkci příslovce	22
2.1.4.3.2.3. Prezentativy voici / voilà ve funkci citoslovce	22
2.1.4.3.3. Prezentativy voici / voilà ve funkci primárního predikátu	23
2.1.4.3.4. Prezentativy voici / voilà ve funkční výpovědní perspektivě	23
2.1.5. Postavení prezentativů voici / voilà ve větě	24
2.1.5.1. Postavení prezentativů voici / voilà na začátku věty	25
2.1.5.2. Další postavení prezentativů voici / voilà ve větě	28
2.2. Prezentativ il y a	32
2.2.1. Forma prezentativu il y a	33
2.2.2. Funkce prezentativu il y a	35
2.2.2.1. Funkce prezentativu il y a podle P. Charadeaua	35
2.2.2.1.1. Existence	36
2.2.2.1.2. Prezence	36
2.2.2.1.3. Fokalizace	37
2.2.2.1.4. Další zastoupení prezentativu il y a	37
2.2.2.2. Funkce prezentativu il y a podle A. Martineta	38
2.2.2.2.1. Aktualizace	38
2.2.2.3. Funkce prezentativu il y a podle ostatních autorů	38
2.2.2.3.1. Identifikace	38
2.2.2.3.2. Prezentativ il y a ve funkci některých slovních druhů	39
2.2.2.3.3. Prezentativ il y a ve funkci primárního predikátu	40
2.2.2.3.4. Prezentativ il y a ve funkční výpovědní perspektivě	40
2.2.3. Postavení prezentativu il y a ve větě	41
2.2.3.1. Postavení prezentativu il y a na začátku věty	41
2.2.3.2. Další postavení prezentativu il y a ve větě	44
2.3. Prezentativ c'est	47
2.3.1. Forma prezentativu c'est	47

2.3.1.1.	Zájmeno <i>ce</i> prezentativu <i>c'est</i>	48
2.3.2.	Funkce prezentativu <i>c'est</i>	50
2.3.2.1.	Funkce prezentativu <i>c'est</i> podle P. Charaudeaua	50
2.3.2.1.1.	Identita	50
2.3.2.1.2.	Fokalizace	51
2.3.2.1.3.	Odosobnění	52
2.3.2.2.	Funkce prezentativu <i>c'est</i> podle ostatních autorů	52
2.3.2.2.1.	Identifikace	52
2.3.2.2.2.	Zdůraznění	53
2.3.2.2.3.	Prezentativ <i>c'est</i> ve funkční výpovědní perspektivě	54
2.3.2.2.4.	Další funkce prezentativu <i>c'est</i>	54
2.3.3.	Postavení prezentativu <i>c'est</i> ve větě	55
2.3.3.1.	Postavení prezentativu <i>c'est</i> na začátku věty	55
2.3.3.2.	Další postavení prezentativu <i>c'est</i> ve větě	57
3.	Francouzské prezentativy a jejich české ekvivalenty	60
3.1.	České ekvivalenty prezentativů <i>voici / voilà</i>	62
3.1.1.	České ekvivalenty <i>voici / voilà</i> ve funkci identity a prezence	63
3.1.2.	České ekvivalenty <i>voici / voilà</i> ve funkci jiných slovních druhů	66
3.1.3.	České ekvivalenty <i>voici / voilà</i> ve funkční výpovědní perspektivě	68
3.2.	České ekvivalenty prezentativu <i>il y a</i>	70
3.2.1.	České ekvivalenty <i>il y a</i> ve funkci existence a prezence	70
3.2.2.	České ekvivalenty <i>il y a</i> ve funkci jiných slovních druhů	75
3.2.3.	České ekvivalenty <i>il y a</i> ve funkční výpovědní perspektivě	77
3.3.	České ekvivalenty prezentativu <i>c'est</i>	79
3.3.1.	České ekvivalenty <i>c'est</i> ve funkci identity	79
3.3.2.	České ekvivalenty <i>c'est</i> ve funkci jiných slovních druhů	84
3.3.3.	České ekvivalenty <i>c'est</i> ve funkční výpovědní perspektivě	85
	Závěr	86
	Bibliografie	89

Úvod

Tématem této diplomové práce jsou ekvivalenty francouzských prezentativů v češtině. Prezentativy představují ve francouzštině samostatný slovní druh, který mimojiné uvádí větu. Leckdy bývají prezentativy v literatuře nazývány uváděcími výrazy nebo prezentátory. Jejich problematikou se přibližně od 60. let zabývá mnoho jazykovědců, kteří se shodují zejména na pravidlech jejich fungování. Nicméně tito lingvisté pohlíží na prezentativy na základě určitého hlediska a tím se rozcházejí již v samotném pojmenování tohoto slovního druhu, stejně jako na inventáři těchto výrazů.

Tato práce je rozdělena do tří částí, z nichž první dvě jsou části teoretické. První část představuje vymezení prezentativů jako samostatného slovního druhu ve francouzštině, který nemá v češtině zastoupení. Dále budou následovat definice spolu s inventáři jednotlivých jazykovědců. V závěru první části budou vymezeny zástupci prezentativů, na nichž se shodují citovaní jazykovědci, a které budu pokládat za stěžejní. Jedná se o prezentativy *voici / voilà, il y a a c'est*. V části druhé budou tyto prezentativy blíže charakterizovány, bude zmíněna jejich forma, funkce a postavení ve větě, popřípadě jejich původ či rozdíl mezi nimi.

Část třetí je část praktická. Jejím předmětem jsou, jak téma této diplomové práce prozrazuje, ekvivalenty francouzských prezentativů v češtině. Na základě konstatování pojednávajících lingvistů bych se chtěla nejprve zmínit o ekvivalentech tohoto slovního druhu v ostatních jazycích a v češtině. V této části budu uvádět české ekvivalenty jednotlivých francouzských prezentativů podle funkcí, které v dané větě vyjadřují. Francouzské prezentativy jsem hledala v několika literárních dílech a v jejich českých překladech jsem k nalezeným prezentativům dohledala české ekvivalenty. Prezentativy jsem hledala též ve francouzském tisku, a to především v *Le monde*, *Le monde diplomatique* a v literárním měsíčníku *Le monde Dossier et documents*. Překlady k nalezeným větám s prezentativy jsem bohužel nenašla, a proto se pokusím o jejich překlad.

Vedle informací o prezentativech a jejich českých ekvivalentech, které jsou k dispozici v několika českých knihách francouzské gramatiky, se především na základě nasbíraného materiálu pokusím zjistit, jak jsou francouzské prezentativy do češtiny překládány, která slova, které slovní druhy jsou pro překlad používány a jaké české ekvivalenty francouzských prezentativů jsou nejčastěji v překladech zastoupeny.

Vzhledem k tomu, že prezentativy jsou rysem především hovorového jazyka, zvolila jsem taková díla, o kterých jsem byla přesvědčena, že se v nich prezentativy nacházejí budou. Jedná se současná literární díla : *La gloire de mon père* (Sláva mého otce) od Marcela Pagnola, přeložené Evou Musilovou, Odeon, Praha, 1988, *Les fleurs bleues* (Modré květy) od Raymonda Queneaua, přeložené Jiřím Pelánem, Práce, Praha, 1992, *Le petit Nicolas* (Malý Mikuláš) od Sempé-Goscinný v překladu Tamary Sýkorové-Řezáčové, 1997 a různé díly komiksového *Asterixe*, v překladech Eddy Němcové z roku 1992, Kateřiny Vinšové, nakladatelství Egmont, Praha, 1997. Díl *L'Odyssée d'Asterix* jsem našla v překladu na webové stránce internetu <http://asterix.comics.cz/bonus.htm>

Co se týče tisku, prezentativy jsem hledala na internetových stránkách francouzského tisku *Le monde* <http://www.lemonde.fr>, v měsíčníku *Le monde diplomatique* a v literárním měsíčníku *Le monde Dossier et documents*.

1. Vymezení prezentativů

*Dictionnaire de linguistique Larousse*¹ definuje prezentativy jako slova nebo výrazy, které slouží k označení někoho nebo něčeho, co má být dáno do vztahu s nějakou situací.

O tomto slovním druhu, který nemá v češtině zastoupení, pojednává řada francouzských, ale i českých lingvistů. Jednotliví autoři však nepřístupují k danému tématu stejně, a proto se vymezení slovního druhu prezentativů stejně jako jejich inventář navzájem odlišují. V této kapitole uvádím různá pojetí slovního druhu prezentativů, jejich definice a zástupce, tak jak je vidí pojednávající autoři.

V článku o fungování prezentativů² Jean-Claude Chevalier pojednává o tomto slovním druhu z hlediska syntaxe. Tento autor chápe prezentativ jako „ ... *výraz, který ve spojení s jakoukoli následující určenou nominální grupou tvoří větu* : 'C'est mon père.' 'Il y a une poire.' 'Voilà quelques débris.'“ (1969 : 82)

V úvodu tohoto článku se Chevalier zmiňuje o základním syntaktickém kritériu, které vylučuje z inventáře prezentativů slovesa osobní umístěná za nominální grupou a s ní spojená striktními pravidly selekce. Inventář dále nemůže obsahovat výrazy neosobní, přestože bývají s prezentativy často srovnávány, a sice ve zdůraznění shody morfologické stavby a syntaktických vlastností jako například *il existe*, *il est*. Za prezentativy Chevalier považuje výrazy *c'est*, *il y a* a *voici / voilà*.

V rámci těchto prezentivů Chevalier hovoří o procesech *extraction* čili vytýkání a *retournement*, který můžeme přeložit jako převrácení. Procesem vytýkání prezentativ vytýká větný člen, jež následuje po prezentativu. Tento proces je typický především pro prezentativ *c'est*. Převrácení se realizuje ve větě s prezentativem ve funkci předložky, což se vyskytuje u prezentativů *il y a* a *voici / voilà*. O těchto procesech se více zmíním v kapitolách jednotlivých prezentativů.

V novější literatuře se můžeme setkat s přístupem Patricka Charaudeaua, který pojednává o prezentativech z hlediska sémanticko-funkčního. V *Grammaire du sens et*

¹ *Dictionnaire de linguistique Larousse*, 1973, str. 391.

² J.- C. Chevalier, *Exercices portant sur le fonctionnement des présentatifs*, *Langue française*, 1, 1969, str. 82-92.

de l'expression usiluje o zjištění záměru všeobecného vyjádření a hledá specifikace tohoto záměru ve vztahu k výrazům, které umožňují záměr vyjádřit. Na rozdíl od Chevaliera a ostatních Charaudeau užívá pojmy jako prezentátor (*présentateur*) a prezentace (*présentation*). Prezentace, neboli uvedení věty prezentátorem, je definována jako „ ... *lingvistická operace, která odpovídá záměru označit způsob existence bytosti nebo nějakého procesu. Tato existence je vždy více či méně spojena s umístěním v prostoru a v čase. Musí se tudíž rozlišovat způsob existence a existence jako taková.* “

V úvodu kapitoly o prezentátorech a prezentaci uvádí a srovnává pojetí a definice prezentátorů různých autorů gramatik jako *Le Bon Usage* nebo *Grammaire Larousse*. Vedle toho podotýká, že prezentátory, čili slova představující prezentaci, jsou někdy nezaměnitelná. Toto tvrzení ukazuje na větu 'Est-ce qu'il y a du vin sur la table?', v níž *il y a* nelze nahradit prezentátorem *voici*.

Podobně 'Me voilà prêt à tout.', kde nelze *voilà* nahradit prezentátorem *il y a*.

Na základě vysvětlení a citování četných příkladů řadí jednotlivé prezentátory do kategorií podle funkcí, které v dané větě vyjadřují. Prezentátory mohou být ve funkci relativní existence, identity, prezence, odosobnění, fokalizace, nebo se může jednat o různé druhy projevů.

Vedle tradičních prezentativů *il y a*, *voici* / *voilà* považuje za prezentátory i výrazy *soit* nebo výrazy „ ... *další, které jsou složeny z lexikálních slov v ustrnulé formě, například posons, prenons, nebo neosobní obraty, které odosobňují některé výpovědi : 'il arrive des x, il existe des x, il est vrai que' a ještě c'est, tel(le), které náležejí jiným mluvnickým třídám a náhodně slouží prezentaci.* “ (1992 : 301-303)

Autor gramatiky *Grammaire fonctionnelle du français* André Martinet zaujímá hledisko funkcionalistické. Již v úvodu své gramatiky (1979 : 14-15) hovoří o aktualizaci, která se vztahuje na prezentativy. Vysvětluje, že ve francouzštině je jméno nebo zájmeno ve funkci podmětu automatické, a to i v případě, kde bychom logicky nedovedli odlišit děj a jeho autora. Například ve větě 'Il pleut.' zaujímá *il* místo určené podmětu.

V případě rozkazovací věty 'Chante!' Martinet vysvětluje, že se podmět pozná podle tvaru slovesa, který v této větě odkazuje k zájmenu *toi*, tzn. 2. osoba jednotného čísla, a to by se ve větě objevilo například při naléhání : 'Toi, chante!'

Martinet vysvětluje, že rozkaz zasahuje realitu přímo a tím dochází k absenci podmětu ve větě. Není-li realita zasažena přímo, je vyvolána tím, že se k holému slovesu přidá upřesnění představující alespoň dva monémy, z nichž je jeden centrem výpovědi a druhý podmětem. Tento podmět Martinet nazývá *aktualizátorem* a podotýká, že jím může být nejen jméno či zájmeno, ale i prezentativy.

Například ve spojení 'Voici le livre.' je *voici* aktualizátorem podstatného jména *livre*.

V dalším příkladě 'Il y a un oiseau sur la branche.' je aktualizátorem *oiseau* prezentativ *il y a*. Podle Martineta může aktualizace působit také u členů, které aktualizují jméno.

Ve větě 'Les cinémas sont fermés ce soir.' musí být člen uveden, zatímco ve větě 'Théâtres et cinémas sont fermés ce soir.' člen uveden nebude, protože se *théâtres* a *cinémas* aktualizují vzájemně.

Slovní druh „prezentativy“ Martinet označuje jako monémy¹ nebo syntémy², které slouží k aktualizaci jmenného predikátu. Podle něho se věta s prezentativem 'Voilà Jean!' liší od výpovědi 'Jean!' v tom, že má lingvistickou podobu, neboť obsahuje aktualizátor, a sice prezentativ *voilà*. (1979 : 82)

Do inventáře prezentativů Martinet řadí *il y a*, *voici* / *voilà*, *soit*, *il est*, *c'est*.

V této práci budu citovat také gramatiku *Grammaire méthodique du français* autorů Riegela, Pellata a Rioula, podle nichž prezentativy již podle názvu slouží k tomu, aby prezentovaly nominální grupu nebo rovnocennou složku věty fungující jako tzv. doplnění prezentativů. Podle těchto autorů prezentativ spolu s nominální grupou vytváří na kanonický model, tzn. věta se vzorcem SN + SV, dále neredukovatelnou větu.

Riegel, Pellat a Rioul dále poznamenávají, že je tato struktura často užívaná v mluveném projevu, neboť slouží k označení referentu ve výpovědní situaci :

'Il y a quelqu'un.' 'C'est mon mari.' 'Voici un cadeau.' 'Voilà un ours.' 'Il est minuit.'

Inventář prezentativů těchto autorů obsahuje ustrnulé *voici* / *voilà* a výrazy *c'est*,

¹ „Unité minimale dotée d'une forme dite „signifiant“, et d'un sens, dit „signifié“. Il peut correspondre à un mot : arbre, chante, avec, le; à un affixe, comme dis-, -ure, dans disparu, parure; une désinence, comme -ez dans sachez. Il peut être discontinu, comme le pluriel dans les grands hommes / ...e ...z/, ou amalgamé, comme ce même pluriel dans animaux. Il s'agit d'une unité significative.“

A. Martinet, *Mémoires d'un linguiste*, Quai Voltaire, Paris, 1993, str. 377

² „Unité significative complexe formée de deux ou plus de deux monèmes, mais qui a, syntaxiquement le même comportement qu'un monème unique. Soit autoroute (auto-route), lavoir (lav-oir), verre à vin qui entretiennent, dans l'énoncé, avec leurs voisins, les mêmes rapports que des monèmes comme route, bassin, calice.“

A. Martinet, *Mémoires d'un linguiste*, Quai Voltaire, Paris, 1993, str. 378

il est, il y a, které obsahují sloveso. Autoři podotýkají, že ačkoli mají prezentativy podobné použití, mají také své specifické funkce a představují sémantické rozdíly. Vedle jmenných vět a dvojčlenných konstrukcí nazývají autoři této gramatiky věty s prezentativy větami atypickými. (1994 : 453)

V gramatice *Le Bon Usage* Maurice Grévisse rozlišuje pojem *présentatif* a pojem *introduceur*, který již zčásti pokrývá pojem *présentatif*. *Présentatif* je Grévissem sémanticky vymezen tím, že slouží k označení někoho nebo něčeho, zatímco pojem *introduceur*, tzv. uváděcí výraz, autor definuje jako „ ... *neměnné slovo, které slouží k uvedení nějakého dalšího slova, větné dvojice, nebo věty.* “

'Voici votre journal.' 'Voici qu'il revient.'

Stejně jako výše citovaní autoři, tak i Grévisse nazývá slovo nebo větnou dvojici uvedenou prezentativem doplněním. Má-li však slovo nebo větná dvojice jinou funkci než funkci podmětu, může být toto doplnění nazýváno předmětem uváděcího výrazu. Autor tedy navrhuje, že „ ... *nejadekvátnějším pojmenováním by bylo tzv. « pokračování » uváděcího výrazu, i když v případě voici a voilà by je některá slova mohla předcházet.* “ (2001 : 1558)

Grévissovův inventář uváděcích výrazů je značně rozsáhlý, neboť dělí výrazy na neměnné a na výrazy k neměnnosti směřující. K výrazům neměnným řadí *voici / voilà* a další výrazy stojící na začátku vět, jako například *Est-ce que*, jež uvádí větu tázací, *Ô*, které uvádí slovo nebo větu v literárním jazyce, předložky *à, de, en, quant à, pour, tant qu'à*, spojky *que, comme, en tant que, si*. Do Grévissova inventáře patří také různé formule uvádějící věty zvolací, jako například *À bas*, jež uvádí jméno například ve výkřicích opovržení : '*À bas le Réalisme!*' a výrazy jako *le fait de* nebo *le fait que*, které pojmenovávají. Druhou skupinou výrazů k neměnnosti směřující jsou prezentativy *c'est* '*C'est ici.*' a *il y a* '*Il y a dix places de libres.*' a dále výrazy *soit* a *vive*.

O prezentativech se také zmiňují D. Denis a A. Saucier-Chateau, autoři *Grammaire du français*. Prezentativy podle těchto autorů náležejí ke kategorii slov nebo výrazů, které nabízejí syntaktickou zvláštnost, a sice v nepřítomnosti slovesa fungují jako základ minimální věty '*Voilà le printemps!*' a samy o sobě mohou řídit větné členy '*Le voici!*'.

Za prezentativy považují dvojici *voici / voilà* a výrazy *il y a* a *c'est* a podotýkají, že společnou sémantickou rolí je prezentovat či uvést zdůrazněný prvek výpovědi ve známost adresáta. Jejich dalším úkolem je určit informativní prvek věty, tzn. predikát, jež může mít jakýkoli syntaktický statut, a to „... *podmět* 'C'est Pierre qui a acheté des fleurs hier.', *předmět* 'C'est des fleurs que Pierre a achetées hier.', *přísluvečné určení* 'C'est hier que Pierre a acheté des fleurs.'“ (1994 : 449-451)

Z českých autorů píše o problematice prezentativů především Jan Šabršula, který v *Základech francouzské skladby I* (1976) tento slovní druh označoval termínem *prédicatif*.¹ Ve stejné době však francouzská lingvistika objevila zvláštnosti tohoto slovního druhu a gramatici jej začali nazývat *présentatif*.

V *Morphologie du français* (1997 : 35) Šabršula představuje prezentativy jako samostatnou skupinu v rámci slovních druhů. V jeho inventáři jsou vedle prezentativů *voici, voilà, il y a*, výrazy *soit* a *il est*. Šabršula však nepovažuje za prezentativ výraz *c'est* uváděný ostatními autory, a tudíž částečně nesyntaktizovanou zdůrazňovací konstrukci typu *c'est moi qui* řadí na periferii kategorie tohoto slovního druhu. „*Od této konstrukce je třeba odlišovat prezentativní formulí 'Il était une fois ...' , uvádějící designant osoby nebo i věci nově uváděné na scénu, a kde se sloveso être obměňuje časově.*“ (Vědecká mluvnice francouzštiny, 1986 : 148-151).

V rámci slovního druhu prezentativů hovoří Šabršula ve výše zmíněných publikacích o funkční výpověďní perspektivě, což je synonymum tradičně nazývaného aktuálního členění věty. Podle A. Erharta¹ má francouzština na rozdíl od češtiny pevný slovosled, tzn. podmět-přísudek-předmět (*sujet-prédicat-objet*), a pouhá změna slov ve větě může změnit její smysl. Důležitými pojmy aktuálního členění, které Erhart nazývá aktualizací, jsou téma a réma. Formálními prostředky jsou slovosled (*ordre des mots*), větný přízvuk a zvláštní slova. Aktuální členění výpovědi je podle autora *Základů jazykovědy* (1984 : 118) prostředek odchylky od uzuálního slovosledu. Funkční výpověďní perspektivě bude věnovaná pozornost v kapitolách o funkcích u jednotlivých prezentativů.

1 J. Šabršula, *Morphologie du français*, FF OU, Ostrava, 1997, str. 194

2 A. Erhart, *Základy jazykovědy*, SPN, Praha, 1984, str. 126

Dalšími českými jazykovědci, kteří pojednávají o francouzských prezentativech jsou Hendrich, Radina a Tláskal. Ve *Francouzské mluvnici* užívají pro prezentativy pojem uváděcí výrazy, které pro ně představují „... *slovní druh uvádějící jednotlivá slova, slovní spojení, popřípadě celé věty.*“ (1991 : 544)

Vedle tří nejčastěji uváděných prezentativů autoři uvádějí ještě výraz *il est*.

Podle Jana Barty : „*Těchto výrazů používáme, chceme-li na něco nebo někoho upozornit nebo poukázat.*“ (1992 : 235)

Jeho inventář zahrnuje stejné prezentativy jako inventář autorů předešlých.

Z dalších českých autorů bych v této práci chtěla ještě zmínit Jitku Tajšlovou a její *Mluvnici francouzštiny*, v níž autorka užívá stejný inventář uváděcích výrazů jako její čeští kolegové.

Ačkoli se autoři víceméně shodují na zástupcích prezentativů, jejich pojetí jsou odlišná. Jean-Claude Chevalier se zabývá syntaktickým postavením prezentativů *voici / voilà, il y a* a *c'est* ve větě. Funkčně-gramatické hledisko zastává André Martinet a z hlediska sémanticko-funkčního analyzuje věty s prezentativy Patrick Charaudeau.

Z výše citovaných definic jednotlivých autorů gramatik vyplývá, že prezentativy neboli uváděcí výrazy použijeme, jestliže chceme něco uvést, na něco poukázat či upozornit nebo také něco zdůraznit. Jsou to tedy výrazy uvádějící slova nebo větné dvojice, tzv. nominální grupy nazývané též jako doplnění prezentativů, s nímž bývají umístěné na začátku věty, popřípadě uprostřed nebo na jejím konci. Z důvodu jejich slovesného původu fungují jako minimální věta a řídí větné členy. Jejich použitím je vyjádřena existence, prezence, identifikace nebo více kategorií zároveň. Prostřednictvím prezentativů je uváděný prvek vytčen a zároveň zdůrazněn. Tyto výrazy se uplatňují ve funkční výpovědní perspektivě¹ a ve funkcích jiných slovních druhů. Citovaní autoři se

¹ Šabršula užívá pojmu funkční perspektiva výpovědi (funkční výpovědní perspektiva, FVP) místo tradičního pojmenování aktuální členění věty u příkladů vět, kdy réma se vyjadřuje nevětně nebo redukováným větným ekvivalentem, nebo větou jednočlenou. J. Šabršula, *Základy francouzské skladby*, FF UK, Praha, 1976, str. 148

shodují na tom, že je slovní druh prezentativů charakteristický pro jazyk hovorový.

V této práci budu za prezentativy považovat výrazy *voici / voilà, il y a* a *c'est*, jelikož se shodují ve výše uvedených inventářích jednotlivých lingvistů. Na základě výkladů citovaných autorů budu v této práci vycházet především z pojetí Jean-Claudea Chevaliera, André Martineta, Patricka Charaudeaua a dále budu rovněž citovat autory *Grammaire méthodique du français*, *Grammaire du français* a Jana Šabršulu.

1.1. Prezentativy podle pojednávajících autorů

autor	funkce	inventář	syntax
Chevalier	prezentace	voici/voilà, c'est, il y a	s nominální grupou tvoří větu
Charaudeau	relativní existence, identita, prezence, fokalizace, odosobnění, různé druhy projevů	voici/voilà, c'est, il y a, posons, prenons, tel(le), soit, il est, il existe, il arrive	označují existenci bytosti nebo jevu
Martinet	aktualizace	voici/voilà, c'est, il y a, il est, soit	aktualizací jmenného predikátu má věta lingvistickou podobu
Riegel Pellat Rioul	prezentace nominální grupy, označení referentu ve výpověďní situaci	voici/voilà, il y a, c'est il est	s nominální grupou tvoří větu neredukovatelnou
Grévisse	présentatif je označení někoho nebo něčeho, introducteur je neměnný výraz uvádějící slovo nebo větnou dvojici či větu	neměnné : voici/voilà, Est-ce que, Ô, à, de, en, quant à, pour, tant qu'à, que, comme, en, tant que, si, À bas, le fait de/que k neměnnosti směřující c'est, il y a, soit, vive	tvoří větu
Dénis S.-Chateau	prezentace či uvedení zdůrazněného prvku výpovědi, určení informativního prvku věty	voici/voilà, il y a, c'est	tvoří základ minimální věty, řídí větné členy
Šabršula	prezentace designantu nositele nebo manifestanta děje	voici/voilà, il y a, il est, soit	mohou být větným základem a mít predikační schopnost, uplatňují se ve funkční výpověďní perspektivě
Hendrich Radina Tláskal	uvedení jednotlivých slov, slovních spojení, vět	voici/voilà, il y a, c'est, il est	
Bárta Tajšlová	upozornění či poukázání na někoho nebo na něco	voici/voilà, il y a, c'est, il est	

2. Jednotlivé prezentativy

2.1. Prezentativy *voici / voilà*

„*Ces éléments servent à signaler à l'attention de l'allocataire l'apparition de référents nouveaux : 'Voilà les unités qui arrivent!'*“, definuje prezentativy *Approche de l'énonciation de linguistique française*. (1981 : 22)

Jak již bylo řečeno výše, základním rysem prezentativů je ukázat nebo upozornit na někoho nebo na něco. Šabršulova *Vědecká mluvnice francouzštiny* představuje prezentativy *voici / voilà* jako výrazy, které prezentují „ ... *designant nositele nebo manifestanta děje, příslovečný výraz, nefinitní slovesný tvar* :

'Voici le fait'. 'To je fakt, skutečnost, tak je tomu.'

'Voilà Jean!'

'Nous voici arrivés'. 'Jsme tu, Přišli jsme.'

'Voici, de la maison, sortir un Salavin épineux et glacé.'

'Nous voici devenus deux hommes!'" (1986 : 148)

V závislosti na konstrukci věty a na kontextu mohou tyto prezentátory podle Charaudeauovy *Grammaire du sens et de l'expression* uvádět identitu 'Voici un ballon.', existenci 'Voici le ballon.' anebo obě kategorie zároveň 'Voilà Pierre.' (1992 : 302)

2.1.1. Etymologický původ prezentativů *voici / voilà*

Prezentativ *voici* se poprvé objevil ve tvaru *vez ci* v díle Christiana de Troyes roku 1175. Na konci XII. století Villehardouin uvádí *vois ici* a konečně v roce 1485 se v díle *Mistère du Vieil Testament* prezentativ objevuje v dnešní podobě. Varianta *revoici* se objevuje na začátku XVI. století.

Z konce XIII. století známe prezentativ *voilà* v podobě *ves la*. Z roku 1360 je Froissartem doložena jeho lidová forma *v'la* a v podobě dnešní se prezentativ vyskytuje od XV. století. Jeho varianta *revoilà* je známa nejprve ve tvaru *revelà* ze začátku XIV. století, avšak roku 1633 Pierre Corneille zaznamenává tvar, jak jej známe dnes¹.

¹ *Dictionnaire de poche de la langue française Etymologie*, Larousse (1971 : 797).

K původu podotýká Maurice Grévisse v gramatice *Le Bon Usage*, že francouzština místo *voici* dříve používala *ez, es* pocházející z latiny *ecce*¹.

Podle etymologického slovníku dnes *voilà* eliminuje prezentativ *voici* především v hovorovém jazyce.

2.1.2. Rozdíl prezentativů *voici* / *voilà*

Rozdíl prezentativů *voici* / *voilà* je bezpochyby evidentní, ale i přesto o něm pojednávající lingvisté nepíší zcela stejně.

André Martinet spatřuje rozdíl těchto dvou prezentativů v případě, kdy se jedná o vzájemné odlišení dvou věcí. Výrazu *voici* se použije při prezentaci jedné věci a výrazu *voilà* při prezentaci věci druhé :

'Voici la cuisine et voilà la salle-de-bains.' (1979 : 82)

Charaudeau, Maingueneau a následně i Šabršula kladou důraz na protiklad těchto výrazů. Maingueneau uvádí opozici páru (*i*)*ci* versus *là* : *ce N-ci*², *ceci, voici, ici, celui-ci* proti *ce N-là, cela, voilà, là, celui-là*. (1981 : 23)

Šabršula vysvětluje (1986 : 148), že *voici* představoval prezentaci bližšího a jeho protikladem byl výraz *voilà*, který znamenal prezentaci vzdálenějšího. Dále se však s Maingueneauem shodují na tom, že prezentativ *voilà* tuto opozici ruší a označuje umístění nezávisle na vědomí stupně vzdálenosti referentu jak předmětu blízkého, tak předmětu vzdáleného : 'cet objet-là, voilà ...' (1981 : 23)

'Voilà mon excuse.' (1986 : 148)

Podle Charaudeaua protikladnost *ci* / *là* v současné době směřuje k vymizení. (1992 : 308)

Podle Martineta, autora *Grammaire fonctionnelle du français* (1979 : 83), jsou *voici* /*vvasi*/ a *voilà* /*vwala*/ či /*vla*/ ³ dvě varianty jednoho monému. *Voici* je formou

¹ 'El vergier es les velus.' (2. pokračování *Percevala*, 28791) 'Dans le verger les voici venus.' V historických textech se tyto výrazy vyskytovaly v množném čísle: 'Veez cy nostre homme.' (*Cent nouv. nouv.*, I). 'Voyez cy argent content.' (Rabelais, IV, 6)

Osobní zájmeno se do historických textů vkládalo : 'Voy me la prest à boyre.' (Rabelais, *Gargantua*, XLI) (*Le Bon Usage*, 2001 : 1564)

² *ce N-ci, ce N-là* z francouzského nom (podstatné jméno), D. Maingueneau, *Approche de l'énonciation de linguistique française*, Hachette, Paris, 1981, str. 23

³ Z varianty *vela* ze XIV. století pochází familiérní výslovnost /*vla*/ : *Le vla*. říká vesničan/ (Molière, *Don Juan*, II, 1).

méně častou, zatímco *voilà* je běžnější. *Voilà* označuje přítomnost skutečnou nebo předpokládanou a není jádrem žádné determinace. V *Syntaxe générale* Martinet poznamenává, že se *voici* na rozdíl od *voilà* používá v případě, kdy se někomu vyká. (1985 : 119)

Ohledně výběru použití prezentativů *voici* a *voilà* zmiňuje Grévisse (2001 : 1564) stejné principy jako při výběru mezi ukazovacími zájmeny *celui-ci* a *celui-là*, *ceci* a *cela*.

Autoři uvádějí koexistenci variant *revoici* a *revoilà* a shodují se na používání těchto variant, které je naprosto totožné s používáním prezentativů *voici* / *voilà*.

'Me revoici.' 'Jsem tu znovu.'

'Les revoilà qui viennent me dire adieu.' 'Jsou tu znovu a přicházejí se rozloučit.' (1997 : 195)

2.1.3. Forma prezentativů *voici* / *voilà*

Při posuzování morfologické formy prezentativů *voici* / *voilà* autoři vycházejí z faktu, že jde o neohebný slovní druh. Shodují se na tom, že se jedná o ustrnulý tvar, který má slovesný původ.

Podle Charaudeaua (1992 : 308) mají prezentátory pevnou formu a nemění se v rodě ani v čísle. S neměnností souhlasí i autoři *Grammaire méthodique du français* (1994 : 453) a dodávají, že tyto výrazy mohou být použity samy, jako citoslovce v odpovědích, nebo ve zvolacích větách.

'Il y a quelqu'un? Voilà, voici ... on vient!'

Také Chevalier uvádí samostatné použití prezentativu *voilà* a podotýká, že může být oddělen od následující věty pauzou :

'Voilà.'

'Voilà, j'ai fini.'

'Voilà, c'est fait.' (1969 : 83-85)

O slovesném původu prezentativů *voici / voilà* pojednává Grévisse, který hovoří o konstrukci *voici / voilà*, která se „... *podobá konstrukci slovesa, avšak definice slovesa se nemůže přizpůsobit těmto slovům, které nejenomže se nečasují (což je případ některých neúplných sloves), ale také jejich časování je nemožné.*“ (2001 : 1562)

Autoři *Grammaire méthodique du français* uvádějí, že „... *ustrnulé voici a voilà jsou utvořeny z rozkazovacího způsobu slovesa voir ve 2. osobě jednotného čísla a spojují se s ukazovacími prvky -ci, -là, které se objevují u ukazovacích zájmen.*“ (1994 : 453)

Rovněž Bárta uvádí, že se jedná o „... *starofrancouzský rozkazovací způsob od slovesa voir : voi + ci nebo la...*“ (1992 : 235)

2.1.4. Funkce prezentativů *voici / voilà*

Jak již bylo uvedeno výše, základní funkcí prezentativů je identifikace, existence čili poukázání nebo zdůraznění někoho či něčeho. Z důvodů odlišných přístupů k prezentativům jednotlivých jazykovědců vyplývá i odlišné pojmenování jednotlivých funkcí těchto prezentativů.

Patrick Charaudeau (1992 : 303) pojednávající o prezentátorech z hlediska jejich sémantiky a funkce uvádí různé způsoby prezentace, jež se od sebe liší typem konstrukce. Tyto způsoby prezentace vyjadřující funkce prezentátorů jsou pro jednotlivé prezentátory různé. Pro prezentátory *voici / voilà* Charaudeau uvádí identitu, prezenci a fokalizaci. Další funkcí těchto prezentátorů je jejich zastoupení v různých projevech a proslovech.

Odlišný pohled na prezentativy *voici / voilà* má André Martinet (1979 : 82-83), který hovoří o aktualizaci a prezenci. Podle tohoto autora je základní funkcí prezentativů *voici* a *voilà* aktualizace jmenného predikátu, kterým mohou být podstatná nebo přídavná jména, zájmena různých tříd ve formě předmětu anebo výpověď.

Ostatní autoři dále připomínají prezentativy *voici / voilà* ve větách obsahujících časový údaj a ve funkcích jiných slovních druhů, zejména slovních druhů neohebných.

Vzhledem k tomu, že pojetí P. Charaudeaua obsahuje četné zastoupení výše uvedených způsobů prezentace prezentativů *voici / voilà*, uvádím v této kapitole nejprve výčet funkcí prezentativů *voici / voilà* tohoto autora.

2.1.4.1. Funkce prezentativů *voici* / *voilà* podle P. Charaudeaua

Sémanticko-funkční hledisko P. Charaudeaua uvádí u prezentátorů *voici* / *voilà* funkci identity, prezenci a fokalizaci a připomíná i jejich zastoupení v projevech a proslovech.

2.1.4.1.1. Identita

Charaudeau definuje tento způsob prezentace vyjadřující funkci prezentátorů *voici* / *voilà* jako schopnost označit a pojmenovat nějaký jev, osobu či věc, které mohou existovat jako jedinečné.

Zatímco věta '*Voici Xavier.*' vyjadřuje identitu ve formě vlastního jména, věty '*Voici une rose.*' '*Voici un ballon.*' vyjadřují věc náležející ke skupině se stejnými vlastnostmi. Ve většině případech se v této funkci prezentátory kombinují se členy neurčitými nebo přímo s vlastními jmény. Člen určitý, který předpokládá existenci identity, by se použil v případě, že by identita přítomného prvku byla dále rozvedena '*Voici le Pierre dont je t'ai parlé.*' nebo by byl prvek blíže charakterizován (viz funkce prezence).

'*Voici le triangle ABC.*' Rozumíme tomu tak, že o trojúhelníku ABC se již dříve hovořilo.

Podle Charaudeaua může mít identita různé hodnoty, a sice hodnotu tvrzení :

'*Voilà des gens qui n'ont aucun scrupule.*'

'*Me/te/le voici professeur!*'

Dále může být identita uváděna ve formě definice :

'*Voici / Voilà un ligron.*'

nebo se může jednat o ukončení, kdy se syntetickým způsobem shrnuje to, co již bylo řečeno. Jedná se o hodnotu anaforickou : '*... Voilà les idées que j'avais à vous exposer.*' nebo věta '*(Laisse-moi) voilà tout ce qu'il a su me dire.*', kterou uvádí Maingueneau. (1981 : 22)

Identita může však mít i hodnotu kataforickou, tzn. co bude vysloveno : '*Voici le secret de ma vie... .*' (1992 : 309-310)

2.1.4.1.2. Prezenze

Dalším způsobem prezentace, jež vyjadřuje funkci prezentátorů *voici / voilà*, je podle P. Charaudeaua prezenze. Prezentátory *voici / voilà* se v této funkci kombinují se členy určitými : 'Voici le ballon.' 'Voici le livre (que tu m'as demandé).' (1992 : 311)

V této funkci Charaudeau předpokládá existenci referenčního prvku a zároveň jeho identitu. Jeho prezenci však pokládá na zvláštní místo, a proto je třeba rozlišovat 'Voici Pierre.', 'Me voici professeur.' vyjadřující identitu a 'Voici Pierre qui arrive.', 'Me voici.' představující prezenci.

Prezenze identity nějakého prvku na určitém místě, která je vyjádřena pomocí prezentátorů identity, je podle Charaudeaua například v odpovědi na otázku 'Où est Jean-Luc?' 'Me voici.'

Nebo ve větě 'Pouvez-vous me dire quelle est la date de naissance de monsieur que voici que voilà.'

Autor nicméně přiznává, že se můžeme setkat s dvojznačnými nebo s ambivalentními větami :

Věta 'Voilà le temps des cerises.' vyjadřuje identitu času zároveň s prezencí.

Stejně tak další věta vyjadřuje prezenci spolu s identitou : 'Voici les livres que tu m'as demandés.' Knihy jsou označeny jako ty, o které bylo požádáno (ceux que tu m'as demandés), tzn., že o daných knihách se již hovořilo. Jedná se o anaforické použití prezentátorů, což je společné prezentaci prezenze a identity.

'Voilà les idées que j'avais à vous soumettre.', kde je prezenze myšlenek (idées) označených jako ty, které jsem vám chtěl předložit (que j'avais à vous soumettre), čili o kterých jsem chtěl hovořit.

Rovněž kataforická hodnota prezentátorů je možná u prezentátorů prezenze : 'Voici le secret de ma vie.' Prezenze tajemství (secret) je vyjádřena spolu s označením toho, co bude řečeno posléze. (1992 : 312-314)

2.1.4.1.3. Fokalizace

Jiný způsob prezentace prezentátorů *voici / voilà* je podle Charaudeaua fokalizace, která bývá tradičními gramatikami nazývána zdůrazněním. Fokalizace podle Charaudeaua spočívá v přitáhnutí pozornosti mluvčího na exkluzivitu toho, co je představováno.

Tento jev Charaudeau aplikuje na různé kategorie znaků. V rámci prezentátorů *voici / voilà* se jedná pouze o nezávislé výpovědi, které představují fokalizaci celkovou. 'Et voilà que, subitement, il disparaît.' (1992 : 318)

2.1.4.1.4. Další zastoupení prezentativů *voici / voilà*

Na závěr kapitoly o funkcích prezentátorů *voici* a *voilà* uvádí *Grammaire du sens et de l'expression* jejich použití v proslovecích nebo v projevech s dramatickými účinky. Podle Charaudeaua bývá například vypravování často uváděno za pomoci fokalizace jako *voilà que, voilà qui*, což náhlým způsobem umožňuje vytvořit děj :

'Et voilà que soudain, du désert s'élève une voix.'

'Les voilà qui accouraient par centaines.'

'Après quelques instants d'hésitation, voilà que notre homme s'engouffre dans la caverne.'

Výše zmíněný efekt oznámení, jímž *voici* může uvádět identitu zároveň s prezencí, představuje podle Charaudeaua určitý druh slibu. Tento prezentativ se rovněž může nacházet v některých liturgických rituálech, například :

'Voici le corps du Christ.'

Dalším případem je podle Charaudeaua oznámení, které se vyskytuje v reklamách. Prezentativ *voici* má zde funkci epifanickou :

'Voici OBERNAI. La 1ère grande bière qui contient 1/3 de calories en moins.'

'Existe-t-il un moyen de contrôler vraiment les problèmes d'une peau grasse? Oui. Voici Extra Control, pour les peaux à problèmes.'

Na závěr kapitoly o dalším zastoupení prezentátorů *voici / voilà* uvádí Charaudeau konkluzivní pozici prezentativu *voilà*, kde je prezentativ umístěn na konci popisu, vyprávění nebo úsudku. V tomto případě slouží prezentativ k mnohým vyjádření :

-údiv : 'Voilà une étrange affaire!'

-zklamání : 'Je n'ai pas eu de bonheur, je suis sorti de là sain et sauf. Plus de comtesse, il a fallu marcher. Voilà!' (Balzac)

-potvrzení : 'Voilà ce que j'en dis, moi, Monsieur!' (1992 : 318-320)

2.1.4.2. Funkce prezentativů *voici* / *voilà* podle A. Martineta

Zcela jiný pohled na funkce prezentativů *voici* / *voilà* má André Martinet. Jak již bylo uvedeno výše, Martinet pojednává o aktualizaci a prezenci. Za základní funkci těchto prezentativů považuje právě aktualizaci jmenného predikátu, kterým mohou být podstatná nebo přídavná jména, zájmena různých tříd ve formě předmětu ve 4. pádě nebo výpověď, a to buď podřadným *que* nebo závislými členy nepřímé otázky. Na funkci prezence se tento autor shoduje s Charaudeauem.

2.1.4.2.1. Aktualizace

Funkce aktualizace je podle Martineta (1979 : 82-83) základní funkcí prezentativů *voici* a *voilà*. Martinet upřesňuje a na příkladech dokazuje, že se jedná o aktualizaci podstatného jména :

'Voilà l'homme.'

přídavného jména :

'Voilà le plus extraordinaire.'

zájmena různých tříd ve formě předmětu ve 4. pádě či výpověď uvozená buď podřadným *que* :

'Voilà qu'il est parti.'

nebo závislými členy nepřímé otázky :

'Voilà qui je préfère.'

'Voilà à quoi il pense.'

'Voilà combien il gagne.'

2.1.4.2.2. Prezence

Prezence je vedle aktualizace základní funkcí těchto prezentativů, které označují prezenci reálnou nebo předpokládanou : 'Voici Pablito qui arrive.', uvádí Martinet. (1979 : 83)

2.1.4.3. Funkce prezentativů *voici* / *voilà* podle ostatních autorů

Vedle Charaudeaua a Martineta jsou zde další lingvisté, kteří přisuzují prezentativům *voici* / *voilà* funkci zdůraznění (*la mise en relief*), která je synonymem fokalizace uváděné Charaudeauem. Dále se autoři shodují na tom, že mohou plnit funkci jiného slovního druhu. Šabršula hovoří o funkci primárního predikátu. Prezentativy *voici* / *voilà* rovněž působí ve funkční výpověďní perspektivě.

2.1.4.3.1. Zdůraznění

Podle Šabršuly jsou věty s prezentativy *voici* / *voilà* konstrukce, které uvádí slova, skupiny slov nebo výpovědi a zároveň je zdůrazňují.

'Voilà Pierre qui vient.' V této větě je vlastní jméno *Pierre* zdůrazněno a vztažná věta představuje predikát.

'Voilà tous les jardiniers qui s'émeuvent.' Prezentativ zde zdůrazňuje jmennou část věty (*tous les jardiniers*).

'A peine l'une a-t-elle cessé de pleurer, voilà l'autre qui commence.'

'Tandis que j'espère, voici que brusquement je débouche dans une orte de clairière.'
(1986 : 150)

2.1.4.3.2. Prezentativy *voici* / *voilà* ve funkci některých slovních druhů

Řada autorů se shoduje na tom, že prezentativy jako samostatný slovní druh ve francouzštině mohou být v některých větách užity ve funkci jiných slovních druhů. Prezentativy *voici* / *voilà* mohou plnit funkci předložky, příslovce či citoslovce.

2.1.4.3.2.1. Prezentativy *voici* / *voilà* ve funkci předložky

Grévisse či autoři *Grammaire méthodique du français* (1994 : 456) připomínají podobnost prezentativů v některých větách s předložkami. Podle Šabršuly (1986 : 148) je však jako předložky kvalifikovat nelze, neboť mohou být větným základem a mít predikační schopnost. Nicméně ve větě '*Voici bientôt trois ans ...*' Už je tomu skoro tři roky ...' se podle Šabršuly prezentativ v primární platnosti predikační stává předložkou „ ... před příslovečným určením nezačleněným do dalšího větného kontextu. “ (1986 : 150)

V tomto případě jsou prezentativy *voici / voilà* spojeny s časovými údaji. Podle Šabršuly tyto výrazy „ ... vytykají a zdůrazňují rématické příslovečné určení času :

'Voilà trois mois que je suis sans nouvelles de mes amis.'

'Voilà six mois que Mme Devambèze est morte.'

'Je fis, voilà cinq ans, un voyage en Corse.', kde příslovečné určení času není záramováno mezi *voilà* a *que* a není zdůrazněno.

Pojednávající autoři se shodují na tom, že se *voici / voilà* podobají prezentativu *il y a*, který rovněž uvádí časové údaje. Pierre Le Goffic v *Grammaire de la Phrase Française* (1993 : 500) zmiňuje dokonce i podobnost s familiérním obratem *ça fait*.

'Voilà dix ans (de cela) : ça fait dix ans (de cela).'

'Voilà dix ans (ça fait dix ans) qu'il est parti.'

'Voilà dix ans (ça fait dix ans), il est parti.'

'Il est parti voilà dix ans (ça fait dix ans).'

2.1.4.3.2.2. Prezentativy *voici / voilà* ve funkci příslovce

Podle pojednávajících autorů prezentativy *voici / voilà* plní funkci příslovceí. Grévisse navrhuje (2001 : 956), že by mohly být považovány za příslovce místa. Prezentativ *voilà* je adverbiem také podle Šabršuly, což ukazuje na větě : 'Il hochla la tête : Voilà, cher ami, me dit-il, c'est comme ça, que voulez-vous?' (Aragon) Potřásl hlavou; ano, příteli, řekl mi, tak to je, co se dá dělat?' (1986 : 150)

2.1.4.3.2.3. Prezentativy *voici / voilà* ve funkci citoslovce

Těmto prezentativům je dále prisuzována funkce interjekce, a to zvláště prezentativu *voilà*. V článku o fungování prezentativů Jean-Claude Chevalier uvádí, že tento prezentativ může být uveden samotný, nebo je oddělen od následující věty pauzou. (1969 : 83)

'Voilà.'

'Voilà, j'ai fini.'

'Voilà, c'est fait.'

Rovněž autoři *Grammaire méthodique du français* hovoří o prezentativech *voici, voilà* v této funkci. Poznávají, že tyto neměnné výrazy mohou být použity samy jako citoslovce v odpovědích, nebo ve zvolacích větách :

'Il y a quelqu'un? 'Voilà, voici ... on vient!' (1994 : 453)

Také Šabršula souhlasí s tímto konstatováním a uvádí výše citovanou větu, v níž může být prezentativ buď příslovčí či citoslovčí :

'Il hocha la tête : Voilà, cher ami, me dit-il, c'est comme ça, que voulez-vous?' (Aragon)
Potřásl hlavou; vida, příteli, řekl mi, tak to je, co se dá dělat?' (1986 : 150)

2.1.4.3.3. Prezentativy voici / voilà ve funkci primárního predikátu

Ve *Vědecké mluvnici francouzštiny* Šabršula uvádí, že prezentativy nejsou částí slovesa z důvodu jejich neohebnosti. Podle autora však prezentativ *voici* může : „ ... *fungovat jako primární predikát, na němž je závislá, syntakticky i obsahově, věta vedlejší :*

'Voici la personne dont je vous ai parlé.'

'Les revoilà encore qui viennent me dire adieu.'“ (1986 : 148-149)

V dalším příkladě je přísudek vyjádřený predikátem *voilà* spolu se jménem :

'Oh, que voilà un vilain mot!' (Lafitte) (ZFS, 1976 : 42)

V následujících větách Šabršula vysvětluje, že *voilà* je primárním predikátem jen formálně, neboť „ ... *je tu asymetrický vztah mezi rovinou formálně syntaktickou a významově funkční. Reprezentantem propozice je tu významové sloveso, které je predikátem věty formy relativní, je to jediné protopropoziční jádro celé této věty, která je jediným elementárním episemionem.*“ (1986 : 150)

'Voilà Pierre qui vient.'

'Voilà qui je préfère.'

'Voilà à quoi je pense.' 'A na to právě myslím.'

'Voilà combien il gagne.'

2.1.4.3.4. Prezentativy voici / voilà ve funkční výpovědní perspektivě

Jak již bylo v úvodu řečeno, Jan Šabršula se v *Základech francouzské skladby* (1976 : 148) zmiňuje o funkční výpovědní perspektivě, které představuje členění na východisko a jádro výpovědi. Z hlediska komunikativního se vedle kontextově zapojených a nezapojených částí výpovědi rozlišuje tzv. téma a réma. Tématem se rozumí ta část výpovědi, o níž se něco říká, zatímco réma představuje to, co se o

výpovědi říká.¹

Réma může být na rozdíl od tématu vyjádřeno nevětně nebo redukováným větným ekvivalentem, ale i jednočlennou větou. Podle Šabršuly může prezentativ *voilà* uvádět réma, a to například ve větě : 'Voilà pour quelles raisons je me suis absenté.' Šabršula vysvětluje, že *quelles raisons* poukazuje na to, co je již předem známé. Vlastním rématem je potvrzení faktu, že jde o důvody známé z kontextu.

'Voilà huit ou dix jours pourtant que cette mauvaise émotion me revient en rêve.'

Na další větě Šabršula ukazuje, že *voilà* může uvádět celou rématickou větu :

'Et voilà un garçon qui arrive.' (1976 : 153)

2.1.5. Postavení prezentativů *voici* / *voilà* ve větě

Jak již bylo napsáno v úvodu, o postavení prezentativů *voici* / *voilà* ve větě pojednává především Chevalierův článek. Dalšími autory, kteří se zabývají touto kapitolou jsou Maurice Grévisse v *Le Bon Usage, Grammaire méthodique du français* a Jan Šabršula ve *Vědecké mluvnici francouzštiny*.

Autoři se shodují na trojí pozici prezentativů *voici* / *voilà*. V prvním případě se prezentativy *voici* / *voilà* mohou vyskytovat v čelní pozici nebo mohou být tyto prezentativy se svým doplněním umístěny uprostřed věty. V obou postaveních mohou být ve funkci identity či prezence, nebo uvádějí nějaký časový údaj :

'Je l'ai connu *voici* deux ans.'

'Je fis, *voilà* cinq ans, un voyage en Corse.', kde je *voilà* s časovým údajem výrazem parentetickým. (Šabršula, 1986 : 150)

Poslední možností postavení prezentativů *voici* / *voilà* ve větě je na jejím konci, které se vyskytuje velmi zřídka.

¹ *Příruční mluvnice češtiny*, kolektiv autorů Ústavu českého jazyka FF MU Brno, 1995 : 633

2.1.5.1. Postavení prezentativů *voici / voilà* na začátku věty

Pokud stojí tyto prezentativy větě v absolutním začátku, nominální skupou pak může být podstatné jméno se členem neurčitým *un / une / des* :

'Voilà un homme.'

Ale i určitým *le / la / les* :

'Voilà l'homme.'

Podle Barty (1992 : 235) mají tyto prezentativy vzhledem ke slovesnému původu určitou hodnotu slovesnou, a proto po nich nikdy nestojí určitý slovesný tvar :

'Voilà la chambre de maman ... '

Autoři se shodují na tom, že doplněním prezentativů může být také zájmeno :

'Voilà le sien.'

'Voilà quelqu'un.'

Chevalier však vylučuje zájmeno záporné :

'*Ne voilà personne, rien.' (1969 : 83)

Grévisse vylučuje zájmena osobní a vztažná, která však mohou následovat až po doplnění prezentativu. To platí rovněž pro doplněk nebo infinitiv uvozený předložkou *à*.

'Voici quelqu'un qui entre.'

'Voici quelque chose à boire.'

Podle Grévisse může být zájmeno středního rodu *quelque chose* ve větě s infinitivem nebo s přídavným jménem v komparativu vynecháno :

'Voici à boire.'

'Voici plus étonnant.' (2001 : 1562-1563)

K tomuto postavení prezentativů *voici / voilà* ve větě Šabršula ve *Vědecké mluvnici francouzštiny* poznamenává, že „ ... *podmět vyjádřený jménem je postponován* :

'Voilà nos amis ... murmura le docteur.'“ (1986 : 148-149)

'Voilà mon père.' (1997 : 195)

Doplněním prezentativů *voici / voilà* může být podle Chevaliera (1969 : 84) také přídavné jméno v komparativu, což je opět možné i pro prezentativ *il y a*.

'Voilà plus étonnant.'

Nemůže jím však být nevystupňované adjektivum, neboť prezentativy *voici / voilà* a *il y*

a nejsou, na rozdíl od *c'est*, nástrojem predikace, vysvětluje Chevalier.

'*Voilà étonnant, merveilleux.'

Dalším slovním druhem, který představuje doplnění prezentativů *voici / voilà*, je příslovce, podotýká Chevalier.

'Voilà comment.'

Nicméně příslovce *quand* a *ici* autor vylučuje.

Na následujících větách vysvětluje rozdíl mezi prezentativy *voilà* a *il y a*, který z těchto vět vylučuje, jelikož se váže k existenci, zatímco *voilà* připouští existenci jako získanou skutečnost a označuje modality jevu :

'Voilà comment je veux faire.'

'Voilà quel est cet homme.' (1969 : 84)

Autoři se dále shodují na tom, že doplněním prezentativů *voici / voilà* mohou být také vedlejší věty vztažné, jako například :

'Voilà qui est fait.'

'Voici que répondre.' (Grévisse, 2001 : 1563)

Chevalier a Grévisse zmiňují četné užívání prezentativu *voilà* ve větě tázací :

'Voilà-t-il une instructive histoire?' (Barrès, Maîtres, str. 270)

nebo se zvolací hodnotou a zápornou *pas* :

'Voilà-t-il pas qu'il s'en va maintenant!' (1969 : 85)

Vedle vedlejších vět vztažných může být doplněním prezentativů *voici / voilà* také věta spojková :

'Voici comment c'est arrivé.'

Riegel, Pellat a Rioul v *Grammaire méthodique du français* (1994 : 453) nazývají níže uvedené věty větami kompletivními. Vysvětlují, že těmito větami je daná událost nebo daný jev globálně představen bez protikladu téma / réma :

'Voici / Voilà que le soleil se lève / qu'il neige.'

'Voilà que le mur s'écroule tout à coup.'

'Voici / voilà comment faire.'

S Grévissem se shodují na tom, že věta kompletivní může být omezena na větu infinitivní a prezentativy *voici / voilà* ji jako jediné z prezentativů mohou uvádět. Autor

Le Bon Usage k tomu dodává, že po *voici / voilà* může „ ... v literárním jazyce následovat infinitivní věta, především s pohybovým slovesem ... “ (2001 : 1563)

'Voici venir une voix.' (Chateaubriand, *Génie*, I, II, 4)

'Voici, de la maison, sortir un Salavin épineux et glacé.' (Duhamel, *Deux hommes*, str. 209)

'Et voici commencer le rêve de Shakespeare.' (J. Lemaître), uvádí Šabršula v *Základech francouzské skladby*. (1976 : 42)

Autoři *Grammaire méthodique du français* na závěr poznamenávají (1994 : 453), že kompletivní věta následovaná po prezentativech *voici / voilà* může být redukována na předmět s doplňkem : 'Voici que Paul est libre.', která může být zkrácena na 'Voici Paul libre.'.

Ohledně vět s prezentativy *voici / voilà* následované časovým údajem autoři *Grammaire méthodique du français* uvádějí, že mohou mít dvě možná postavení, a sice v čele věty :

'Voici / Voilà / Il y a cinq ans qu'il a déménagé.'

a uprostřed věty :

'Il a déménagé voici / voilà / il y a cinq ans.'

Počáteční pozice prezentativu s doplněním je emfatická konstrukce, v níž dojde ke zdůraznění příslovečného určení :

'Voici trois ans que la nouvelle équipe exerce ses responsabilités à Strasbourg.' (1994 : 457)

V těchto větách dochází k převrácení, který Chevalier ve svém článku nazývá *retournement*. Jedná se o proces, který řídí časové výrazy paralelní s těmi, které jsou uvozeny výrazem *il y a*. Tento proces ukazuje na příkladech :

'Voilà trois ans qu'il est parti.' 'Il est parti voilà trois ans.'

Stojí-li prezentativ v čele věty, *que* následuje po časovém údaji, zatímco ve větě, v níž je prezentativ uprostřed, se *que* nevyskytuje.

Chevalier nicméně podotýká, že proces převrácení není možný ve všech větách. Například 'Voilà trois ans qu'il dort.' převratem '*Il dort voilà trois ans.', v níž prezentativ *voilà* nemůže být zároveň se slovesem v přítomném čase. Naproti tomu můžeme říci : 'Il dort depuis trois ans.' (1969 : 85)

2.1.5.2. Další postavení prezentativů *voici* / *voilà* ve větě

V rámci dalšího postavení těchto prezentativů jsem již výše zmínila proces převrácení uváděný Jean-Claudem Chevalierem. O tomto postavení však píše i ostatní autoři, jako například Grévisse a autoři *Grammaire méthodique du français*. Uvádějí, že těmto prezentativům mohou předcházet osobní zájmena. Šabršula ve *Vědecké mluvnici francouzštiny* poznamenává, že „ ... *podmět vyjádřený zájmenem je anteponován* ... :

'Me voici.' 'Jsem zde.'

'Me revoici.'

'Me voilà.'

'Te voilà enfin.'

'Les voici.'“ (2001 : 1563)

'Nous voilà mangeant et buvant.' 'A tak jíme a pijeme.' (Šabršula, 1997 : 195)

Riegel, Pellat a Rioul dodávají, že sekvence uvozené prezentativy *voici* / *voilà* zaujímají strukturální pozici přímého předmětu a mohou být následovány predikačním prvkem, který funguje jako doplněk k předmětu¹ :

'Le voici enfin libre.'

'Nous voilà rassurés.' (1994 : 241)

Podle Grévisse (2001 : 1563) předchází prezentativům ve výjimečných případech zájmeno ve funkci nepřímého předmětu :

'Nous voici présenté le roman de l'Europe.' (A. Peyrefitte, v *Le Monde*, 25. 5. 1979)

V tomto postavení může být podle Chevaliera podstatné jméno nebo zájmeno určeno vztažnou větou :

'Le voilà qui nous regarde.'

'En voilà un qui nous regarde.'

Tato konstrukce je však možná pouze ve 3. osobě, zatímco v 1. a 2. osobě lze dosadit infinitiv s předložkou *à* nebo přičestí :

'Nous voilà à les regarder.'

Zatímco věta 'Les voilà à les regarder.' je podle autora chybná. (1969 : 84)

Chevalier na závěr konstatuje, že osobní a referenční zájmena se kladou před

¹ Attribut du complément d'objet (a.c.o.), Riegel, Pellat, Rioul, *Grammaire méthodique du français*, 1994, str. 241

prezentativy *voici / voilà* a ostatní zájmena dozadu. Toto souvisí se střídáním členů určitých *le/la/les* a neurčitých *un/une/des*, což vysvětluje Chevalier na větě :

'/Que/ voilà de beaux fruits!', kde za prezentativem *voilà* stojí neurčitý člen spolu s hodnotícím adjektivem a funkční prvek *que* stojící v čele věty již není povinný. Je-li ve větě člen určitý, tzv. referenční determinant, dojde k přesunu *voilà* na konec věty, *que* ho předchází a je ve větě nutný : 'Les beaux fruits que voilà!' (1969 : 83)

Dalším slovním druhem, který stojí před *voici / voilà* je podle Chevaliera a Grévisse zájmenné příslovce *y*, které se spojuje s osobním zájmenem :

'M'y voilà.' (2001 : 1563)

Oba připomínají ještě zájmenné příslovce *en* :

'Voilà une [belle] histoire. En voilà une [belle].' (Chevalier, 1969 : 83)

'En voilà.'

'En veux-tu, en voilà.' (Grévisse, 2001 : 1563)

Podle Šabršuly je zájmenné příslovce *en* ve funkci kataforické : 'En voilà plusieurs.'

Tato předcházející tvrzení Šabršula shrnuje (1986 : 149) : „*Předmětová zájmena a zájmenná příslovce jsou tedy anteponována jako u finitního slovesného tvaru, i když jsou kombinatorickými variantami podmětu a nominativu.*“

Podle Grévisse a Chevaliera se prezentativ *voilà* vyskytuje nejen před větou tázací, ale rovněž v postpozici se záporem :

'A mon grand étonnement, ne voilà-t-il pas qu'il se fâche!'

nebo s výrazem *est-ce que* a bez *t-il* :

'Est-ce que ne voilà pas de la pourpre?' (Hugo)

nebo ve větě spojkové :

'Je crois que voilà / voici votre frère.' (Grévisse, 2001 : 1564)

Postavení prezentativů *voici / voilà* uvnitř věty nebo na jejím konci se rovněž vyskytuje ve větách, v nichž jsou určité prvky věty vytčeny a zdůrazněny :

'L'homme, le voilà.'

'En voilà, des histoires.'

'Dormir, voilà (quelque chose) qui est bon.'

Podle Chevaliera je proces vytýkání (*extraction*) relativně limitován, neboť prezentativy *voici* / *voilà* spolu s prezentativem *il y a* nejsou nástrojem predikačního vztahu. Autor však podotýká, že pouze v jediném případě vytčení způsobuje změnu podřazených členů, a sice ve větě 'Une femme, voilà ce que c'est.', v níž dojde k vytčení: 'Voilà ce que c'est qu'une femme.' (1969 : 85)

Prezentativy voici / voilà

charakteristika	označují, prezentují, poukazují, zdůrazňují, vytýkají nějakou osobu či věc prezentují nositele děje, příslovečný výraz či nefinitní slovesný tvar nejsou nástrojem predikačního vztahu
rozdíl	odlišují dvě věci, stojí v opozici blízký / vzdálený předmět méně častý výskyt prezentativu <i>voici</i>, v hovorovém jazyce je eliminován výrazem <i>voilà</i>
forma	ustrnulé tvary s pevnou formou, nemění se v rodě ani v čísle mají slovesný původ mohou být použity samy v odpovědích nebo ve větách zvolacích
funkce	podle P. Charaudeaua : identita, prezence, fokalizace, zastoupení v projevech a proslovech, fungují jako anaforické či kataforické prvky, mohou vyjádřit údiv, zklamání či potvrzení podle A. Martineta : aktualizace jmenného predikátu, prezence podle ostatních autorů : zdůraznění, funkce jiných slovních druhů (předložky, příslovce, citoslovce), primární predikát podle Šabršuly působí ve funkční výpověďní perspektivě, uvádějí réma, připouštějí existenci jako získanou skutečnost a označují modalitu jevu
doplnění	podstatná jména se členem určitým či neurčitým, vlastní jména zájmena vyjma osobních, záporných a vztažných přídavná jména v komparativu příslovce kromě <i>quand / ici</i> věty spojkové a vztažné
postavení ve větě	pozice čelní pozice uprostřed věty nebo na konci věty, kde jim předchází osobní, vztažná a referenční zájmena, zájmenná příslovce <i>y / en</i>

2.2. **Prezentativ il y a**

Le Robert Micro charakterizuje prezentativ *il y a* jako „ ... *expression impersonnelle servant à présenter une chose comme existant.*

'Il y a de l'argent dans le portefeuille.'

'Il n'y en a pas.'

'Où y a-t-il une pharmacie?'" (1998 : 100)

Prezentativ *il y a* vyjadřuje, že někde něco nebo někdo je, vyskytuje se, nachází se, existuje (Tajšlová, 2002 : 196), nebo se používá při určení místa či existence, a proto bývá v literatuře někdy nazýván existenční vazbou.

Chevalier upřesňuje, že prezentativ *il y a* vyvolá ve větě existenci či neexistenci prvku, který vždy nevyžaduje být určený. (1969 : 85)

Podle *Nouvelle Grammaire du français* (2004 : 114) tento prezentativ „ ... *označuje existenci osoby nebo věci, nebo označuje čas či vzdálenost, následuje-li po něm podstatné jméno nebo zájmeno.*“

'Ecoute! Il y a quelqu'un à la porte.'

'Il y a du soleil.'

'J'ai rencontré Léa il y a cinq ans au cours d'un voyage en Thaïlande.'

'Il y a 20 km entre Paris et Versailles.'

V *Základech francouzské skladby* Šabršula nazývá prezentativ *il y a* existenciální predikací, jemuž odpovídá anglické *there is, there are*, německé *es gibt*. Ve *Vědecké mluvnici francouzštiny* o prezentativu *il y a* píše, že se „ ... *designant konkrétního předmětu místně determinovaného signalizuje (spolu se členem neurčitým) jako rématicnost.*“ (1976 : 24)

Věta 'Il y a un livre sur la table.' je protikladem k větě 'Le livre se trouve sur la table.', v níž je podmět věty na začátku.

Nebo věta 'Il y a des choses inexplicables.' proti 'Les choses sont inexplicables ...'

Autor na tomto místě předpokládá, že podmět (*les choses*) „ ... *représente entité z kontextu známou (téma), être inexplicable je tu prvek rématický.*“ (1986 : 149)

V *Morphologie du français* hovoří Šabršula o ukazovacím charakteru tohoto prezentativu, neboť čtenáři či posluchači potvrzuje existenci neznámého jevu a z hlediska funkční komunikační perspektivy představuje réma výpovědi. Jeho

ukazovací charakter může být následovně zdůrazněn :

'Il y avait le risque à courir.' 'Bylo tu určité riziko.'

'Il y a là le chant de tout l'amour du monde.' (Appolinaire)

'Il n'y avait pas de pharmacien dans sa famille.' (1997 : 194)

Riegel, Pellat a Rioul v *Grammaire méthodique du français* poznamenávají (1994 : 454, že na rozdíl od *voici / voilà* může být tento prezentativ zamítnut (*il n'y a pas*) nebo může obsahovat omezení (*il n'y a que*) :

'Il n'y a qu'un seul amour dans ce monde.' (Camus)

O schopnosti negace prezentativu *il y a* hovoří ve svém článku i Maurice Chevalier (1969 : 88).

Ohledně použití výrazu *il y a* Pierre Le Goffic, autor *Grammaire de la Phrase Française*, podotýká (1993 : 137), že je charakteristický pro spontánní vyjádření. Věty s prezentativem *il y a* se užívá častěji než věty s nominální grupou, která je charakteristická pro běžný styl psaný.

'Un livre est sur la table.' 'Il y a un livre sur la table.'

'Un homme entra.' 'Il y a un homme qui est entré.'

'Une place de libre.' 'Il y a une place de libre.'

'Des inconnus ont tiré sur le gardien.' 'Il y a des inconnus qui ont tiré sur le gardien.'

P. Charaudeau dodává (1992 : 307), že prezentátor *il y a* je na rozdíl od výrazů *il est* a *il existe* nejvíce užívaný v mluvené komunikaci.

2.2.1. Forma prezentativu *il y a*

Ohledně formy prezentativu *il y a* autoři se shodují na slovesném původu a ustrnulém charakteru. Souhlasí rovněž s variabilitou *il y a* v čase a způsobu a také s neměnností v osobě a v čísle. Existenční vazba *il y a* se na rozdíl od *voici / voilà* neužívá samotná.

K formě tohoto prezentativu Martinet uvádí : „ ... ačkoli se prezentativy ještě občas pokládají za slovesa doprovázená různými určovateli, vyplývají z ustrnulého tvaru starobylých slovesných větných dvojic. Typickým příkladem je *il y a*, neboť

pravopis představuje tento syntém jako sled zájmena ve funkci podmětu, příslovce místa a slovesa avoir ve 3. osobě singuláru (il) a, které označuje vlastnictví.“ (1979 : 82)

Rovněž autoři *Grammaire du français* zmiňují přítomnost slovesa *avoir* v prezentativu *il y a* : „*Co se týče ustrnulého charakteru prezentativů, úplně ztratily samostatnost ohýbaného slovesa, neboť se víceméně lexikalizovaly. Il y a se může měnit v čase a zvláště ve způsobu, ale neohýbá se v osobě ani v čísle, poněvadž vstupuje do kategorie neosobních sloves.*

'Il faudrait qu'il y ait plus de monde.'“ (1994 : 449)

Také Šabršula souhlasí s předchozím konstatováním francouzských gramatiků : „*... na rozdíl od voici / voilà, výraz il y a může do jisté míry zařazovat predikaci časově a modálně (il y avait, il y eut, il y aura, il y aurait, il faudrait qu'il y ait des ressources).*“

Dále konstatuje, že tento prezentativ nepodléhá shodě v osobě ani v čísle, „*... ani není transferován v nefinitní útvary slovesa.*“ (1986 : 149)

'Il y a des choses inexplicables, docteur.' 'Jsou věci nevysvětlitelné, pane doktore.'

'Il y a de l'argent pour ce projet.'

'Est-ce qu'il y a du pain?'

'Il n'y eut rien à faire.' 'Tady se nedalo nic dělat.'

'Il n'y a qu'une seule lettre pour me traiter de sale bête.' (1997 : 196)

Prezentativ *il y a* však může být užit v infinitivním tvaru, například po polopomocných slovesech *aller, devoir, pouvoir*. Následující příklady uvádí ve své gramatice Jitka Tajšlová (2002 : 197).

'Il va y avoir sûrement trop de monde.' 'Bude tam určitě moc lidí.'

'Il doit y avoir un beau paysage.' 'Musí tam být / Je tam asi krásná krajina.'

'Il pourrait y avoir de beaux tableaux.' 'Mohly by tam být krásné obrazy.'

V *Grammaire fonctionnelle du français* (1979 : 191) píše Martinet o rozdílu ve výslovnosti prezentativu *il y a*. Ve větách *'Il y a de l'argent.'* *'Il y a de l'argent pour ce projet.'* se v prvním případě větná dvojice se vyslovuje /il i a/ nebo /il ij a/, zatímco ve druhé větě se celek vyslovuje jako /ja/. (1979 : 82)

Další příklady Martineta jsou běžné konstrukce s restriktivním příslovcem¹ *ne ... que* obsahující omezení : 'Il n'y a qu'à attendre.' /njaka... / nebo častěji objevující se mluvená podoba /jaka atãdr/ 'Il n'y a qu'à lui que cela arrive.' /ja k a lyi k sa ariv/

Podle Šabršuly základní tvar *il y a* splynul v jednu slabiku [ja] jak v lidové francouzštině (*français populaire*), tak ve francouzštině hovorové (*français familier*). (1986 : 149)

Charaudeau ještě k tomuto prezentátoru poznamenává (1992 : 307), že v lidové podobě se vyskytuje ve tvaru *y a*.

2.2.2. Funkce prezentativu *il y a*

Stejně jako na funkce prezentativů *voici / voilà*, tak rovněž na funkce *il y a* se autoři dívají odlišně. Jelikož bývá tento prezentativ nazýván existenční vazbou, jeho základní funkcí je existence.

Podle P. Charaudeaua se jedná o existenci relativní, zatímco podle Martineta existenční prezentativ *il y a* zahrnuje existenci aktuální, minulou a budoucí. (*Syntaxe générale*, 1985 : 197). Dalšími způsoby prezentace vyjadřující funkce prezentátoru *il y a* je podle Charaudeaua prezence a fokalizace. Stejně jako prezentátory *voici / voilà*, tak i *il y a* se nachází v různých projevech a prosloveh.

Autoři se dále shodují na působení tohoto prezentativu ve větách vyjadřujících nějaký časový údaj.

Na závěr této kapitoly bude připomenuta funkce tohoto prezentativu při vytváření funkční výpovědní perspektivy, o níž se spolu s Le Gofficem zmiňuje také Šabršula.

2.2.2.1. Funkce prezentativu *il y a* podle P. Charadeaua

Charaudeauovo sémanticko-funkční pojetí uvádí pro prezentátor *il y a* funkci existence, prezence a fokalizace a jeho zastoupení v projevech a prosloveh.

¹ Ve *Vědecké mluvnici francouzštiny* Šabršula nazývá tuto formuli restriktivní diskontinuitní *ne ... que* : 'Il n'y a qu'à attendre. Nezbyvá než čekat. (1986 : 149)

2.2.2.1.1. Existence

Jak jsem již výše uvedla, relativní existence prezentativu *il y a* předpokládá existenci jevu jako takovou, která se může vztahovat k místu, k času či k okolnostem.

'Qu'est-ce qu'il y a dans une bibliothèque?' 'Il y a des livres.'

Předpokládáme existenci knih, protože víme, že existují v úzkém vztahu s existencí knihovny. Záporná konstrukce věty tohoto způsobu prezentace popírá existenci konstitutivního vztahu s místem či okolností, který je k ní připojen. Zápor se tedy vztahuje k místu daného jevu :

'Il n'y a pas d'éléphants en Amérique latine.'

Tato věta popírá existenci slonů v uvedeném místě (en Amérique latine). (1992 : 306)

2.2.2.1.2. Prezence

Tento způsob prezentace prezentátoru *il y a* cituje ve shodě s dalšími autory Charaudeau v *Grammaire du sens et de l'expression*. Prezence podle Charaudeaua předpokládá existenci referenčního prvku a jeho identitu, zatímco prezence se vztahuje k určitému místu, s nímž je prvek spojen. Toto místo je arbitrární a nekonstitutivní.

Ve větě 'Il y a des lions dans cette cage.' hovoří Charaudeau o prezenci lvů v daném místě (dans cette cage). Nicméně lvi by se mohli nacházet jinde a příslovečné určení uvedené ve větě by mohlo obsahovat něco jiného. (1992 : 311)

V dalším příkladě 'Il n'y a pas d'arêtes dans ce poisson.' popírá prezenci daného jevu (arêtes) v rámci jevu jiného (poisson), nikoli existenci. Ta by byla popřena, pokud by věta obsahovala například určitý člen *le*, jelikož se jedná o všeobecnou hodnotu.

'Il n'y a pas d'arêtes dans le poisson.' (1992 : 312)

Podle Charaudeaua (1992 : 313) je však způsob prezentace často signalizován kontextem, který může být dvojznačný. Tehdy je třeba se obrátit na situaci daného kontextu. Následující věty vyjadřují existenci a prezenci zároveň :

'Il y a des éléphants.'

'Il y a un problème.'

Avšak máme-li větu 'Il y a des champignons.' a je-li na ní odpovězeno ve formě otázky :

'En forêt de Fontainebleau?', pak věta vyjadřuje existenci.

Pokud by odpovědí bylo 'Aujourd'hui?', jednalo by se o prezenci.

V rámci této funkce hovoří Charaudeau (1992 : 311) o přítomnosti syntetických forem, které odpovídají kombinaci prezentátoru s dalšími gramatickými označeními. Jedná se o zápor (*ne pas*), aspekt (*encore*), nebo modalitu (*obligation*). Věty s prezentátorem *il y a* tedy mohou být nahrazeny jinými větami.

'Il n'y a pas (plus) ... ' je nahrazeno 'Il manque ... '

'Il y a encore ... ' se nahradí 'Il reste ... '

'Il y a obligatoirement ... ' je možno nahradit 'Il faut ... '

2.2.2.1.3. Fokalizace

Tento způsob prezentace společný pro prezentátory *voici / voilà*, spočívá v upoutání pozornosti posluchače na uváděný jev. Funkce fokalizace je podle Charaudeaua charakterizována skutečností, že se předpokládá existence, identita nebo prezenze bytosti či jevu, pojmenování nebo procesu zároveň s exkluzivitou. Tento způsob prezentace se projevuje u prezentátoru *il y a* v rámci nezávislých vět a jedná se o fokalizaci celkovou. Charaudeau poznamenává, že v této funkci je prezentátor *il y a* doprovázen funkčním prvkem *que*.

'Il y a que je ne suis pas d'accord.' (1992 : 317-318)

2.2.2.1.4. Další zastoupení prezentativu *il y a*

Rovněž existenční prezentátor *il y a* může působit dramaticky v proslovech nebo v projevech, uvádí Charaudeau (1992 : 318-320). K vyvolání neobvyklého dojmu dochází ve spojení s minulým časem, a zvláště s formou *passé simple* :

„Cet obstacle franchi, les chevaux repartis au trot, Meaulnes commençait à se fatiguer de regarder à la vitre, s'efforçant vainement de percer l'obscurité environnante, lorsque soudain, dans la profondeur du bois, il y eut un éclair, suivi d'une détonation.“
(Alain-Fournier, *Le Grand Meaulnes*, Fayard)

Podle Charaudeaua může prezentátor *il y a* vyvolat další efekty, které mohou nastat podle specifičnosti kontextu. V následujícím příkladě G. Brassense opakování prezentátoru vyvolává prostor s květinami a přáteli, což básni dodává něžný tón :

'Au bois d'Clamart y a des p'tites fleurs

Y a des p'tites fleurs

Y a des copains, au bois d'mon Coeur

Au, au bois d'mon coeur.' (G. Brassens, Au bois de mon cœur, Ed. musicales 57)

2.2.2.2. Funkce prezentativu *il y a* podle A. Martineta

Výše zmiňované funkčně-gramatické hledisko André Martineta obsahuje funkci aktualizace.

2.2.2.2.1. Aktualizace

Jak již bylo uvedeno u prezentativů *voici / voilà*, tak i prezentativ *il y a* se může kombinovat s rozdílnými hodnotami prezenze nebo existence. (1985 : 120)

Martinet o aktualizaci uvádí : „ ... *un peu partout le besoin d'actualisation va plus loin et entraîne l'emploi de présentatifs d'origines diverses* “ (1985 : 197)

To, co se na první pohled jeví jako slovesná forma v imperativu (viz výše *voici / voilà*) nebo forma následovaná podmětem a eventuálně příslovečným či zájmenným prvkem, podle Martineta ustrnulo v nástroj prezentace nominálního predikátu. (1985 : 119)

2.2.2.3. Funkce prezentativu *il y a* podle ostatních autorů

Existenční vazba *il y a* představuje i pro ostatní autory funkci existence a podle Šabršuly může být tento prezentativ primárním predikátem. Dále se mu přisuzuje funkce identifikace a jiných slovních druhů, především předložky. Na závěr této kapitoly bude zmíněno působení tohoto prezentativu při vytváření funkční výpovědní perspektivy.

2.2.2.3.1. Identifikace

V rámci této funkce hovoří Pierre Le Goffic o lokalizaci, jež prezentativ *il y a* vyjadřuje. (1993 : 289)

'Il y a Paul qui est arrivé.'

'Il y a des gens qui ne sont jamais contents.'

'Il y a quelqu'un qui vous demande (quelque chose qui ne va pas).'

2.2.2.3.2. Presentativ il y a ve funkci některých slovních druhů

Jak již bylo uvedeno výše, tento presentativ se podobá nejen presentativům *voici / voilà*, ale i dalším výrazům. Pojednávající autoři se shodují na podobnosti presentativu *il y a* s předložkami, což je další společný rys presentativů *voici / voilà*. Jsou-li presentativy *voici / voilà* a *il y a* spojeny s časovým údajem, mají funkci předložky.

Tajšlová (2002 : 197) dokonce uvádí podobnost s předložkou *depuis* označující plynulost či trvání děje, nebo časové rozmezí při zdůraznění. Le Goffic zmiňuje podobnost s familiérním obratem *ça fait*. (1993 : 500)

'Il y a deux heures, j'ai vu Nicole.' 'Před dvěma hodinami jsem viděl(a) Nikolu.'

'Il y a une dizaine d'années.' 'Před deseti lety.'

'Charles s'était marié il y avait six mois.' 'Karel se oženil před půl rokem.'

'Il y a longtemps que je ne vous écoute plus, dit Parker.' 'Já už vás dlouho neposlouchám, pravil Parker.' (Šabršula, 1986 : 150)

Autor *Grammaire de la Phrase Française* (1993 : 500) podotýká, že v této funkci se *il y a* může vyskytovat v různých syntaktických vztazích příslušné výpovědi, a to ve vztahu závislosti :

'Il y a trois ans que Paul est parti.'

nebo ve vztahu parataxe :

'Il y a trois ans (de cela) que Paul est parti.'

'Il y a dix ans disparaissait un grand peintre.'

Zatímco ve větě 'Il était là jusqu'à il y a cinq minutes.' dochází k celkové ztrátě větné autonomie.

Podle Martineta (1979 : 191) „Presentativ *il y a* získává funkční statut, jestliže je následován označením doby : 'Il est parti, il y a deux mois.' Zatímco ve větě 'Il y a deux

mois qu'il est parti.', kde to, co bylo expanzí, se stává propozičním jádrem¹. “

2.2.2.3.3. Prezentativ *il y a* ve funkci primárního predikátu

V *Morphologie du français* Šabršula uvádí, že ve zvláštních případech je prezentativ *il y a* primárním predikátem a infinitivní výpověď tak představuje predikát sekundární. (1997 : 196)

'Il n'y a qu'une seule lettre pour me traiter de sale bête.'

'Jen jediný dopis mi nadává, že jsem špinavá bestie.'

Ačkoli uvádí příslušný příklad k tomuto konstatování, prezentativ *il y a* není přeložen do češtiny pomocí slovesa.

2.2.2.3.4. Prezentativ *il y a* ve funkční výpovědní perspektivě

Této kapitole se vedle Le Goffica věnuje také Jan Šabršula, a to především v *Základech francouzské skladby*.

'Il y a trente ans que j'habite à Paris.' (Šabršula, 1976 : 153)

'Il y a un livre et un cahier sur la table : le livre est à moi, le cahier est à mon camarade.'

V této větě je rématem podstatné jméno se členem neurčitým po sponovém prezentativním výrazu *il y a*. Podstatná jména se členem určitým *le livre*, *le cahier*, jež následují po dvojtečce, představují téma, vysvětluje Šabršula. (1986 : 149)

Podle tohoto autora může proti větě s prezentativem *il y a* stát věta se slovesem *être*.

'Il y a un livre sur la table.' proti 'Le livre est sur la table.'

V první větě následuje po *il y a* člen neurčitý *un*, kdežto druhá věta obsahuje sloveso *être* ve tvaru 3. osoby jednotného čísla *est* a člen určitý *le* nebo ukazovací determinant. Tato věta odpovídá na otázku 'Où est le livre?', kde *le livre* je tématem. Obě věty stojí v protikladu réma – téma.

¹ mluvčí vychází od určité jemu známé skutečnosti, od tzv. východiska výpovědi, dochází k nové informaci, tzv. jádro výpovědi. Tomuto řazení se říká funkční větná perspektiva. K téže objektivní skutečnosti může mluvčí přistupovat různě :

Sur la table, il y a une boîte. Il y a une boîte sur la table. Na stole je (nějaká) krabice

La boîte est sur la table. (Ta) krabice je na stole.

Jasně uspořádání myšlenky a její přesné vyjádření jazykovými prostředky v rámci věty patří k základním požadavkům sdělení mluveného i psaného. Hendrich, Radina, Tláškal, *Francouzská mluvnice*, SPN, Praha, 1991, str. 589

V opozici k větě s prezentativem *il y a* mohou být také další slovesa, například sloveso *se trouver* : 'Un livre se trouve sur la table.', 'Sur la table se trouve un livre.' nebo 'Le livre se trouve sur la table.'

Pierre Le Goffic na následujícím příkladě vysvětluje, že prezentativ *il y a* umožňuje položit existenci prvku a uvést jako réma vzhledem k *thème zéro* prvek nový, jenž se sám stane tématem. 'Il y a quelqu'un qui vous demande (quelque chose qui ne va pas).', 'Il y a un étudiant qui est venu me voir ce matin. Il m'a demandé ...' (1993 : 289)

Prezentativ představuje vzorovou formuli k uvedení rématizovaného aktantu :

'Il y a Jean qu'il m'a dit que....'

'Il y a quelqu'un qui vous demande.'

'Il y a des fois, je me demande comment tout ça va finir.' (1993 : 58)

2.2.3. Postavení prezentativu *il y a* ve větě

O postavení prezentativu *il y a* ve větě pojednává zvláště Chevalier ve svém článku, ale také Grévisse a Šabršula.

Rovněž tento prezentativ může mít tři různé pozice ve větě. Nejčastěji se prezentativ *il y a* objevuje na začátku věty a uprostřed věty, a sice ve větách vyjadřujících existenci nějakého jevu nebo ve funkci předložky času. V absolutním konci věty bývá prezentativ *il y a* pouze ve výjimečných případech.

2.2.3.1. Postavení prezentativu *il y a* na začátku věty

Stojí-li prezentativ *il y a* na začátku věty a uvádí-li podstatné jméno, je podle Chevaliera následován jakýmkoli determinantem, především však členem neurčitým :

'Il y a une pomme.' (1969 : 82) nebo 'Il y a un manteau.' (1969 : 85)

Chevalier s Martinetem a Šabršulou se shodují na tom, že nominální grupou prezentativu *il y a* může být i podstatné jméno beze členu : 'Il y a une erreur.' (Martinet, 1979 : 83), což Chevalier nazývá determinantem nulového stupně (*degré zéro*) :

'Il y a moyen (de partir).' (1969 : 85)

Ostatní referenční determinanty typu *le, ce, mon* následují podle Chevaliera po

prezentativu *il y a* méně často.

Dalším slovním druhem, které může podle uváděných autorů být doplněním prezentativu *il y a*, je zájmeno :

'Il y a quelqu'un.'

'Il n'y a personne.'

'Il y a moi, toi.'

Chevalier však vylučuje zájmeno ve 3. osobě sg : 'Il y a lui.'

V případě tázacího zájmena se používá 'Il y a qui?' 'Qu'est-ce qu'il y a?' stejně jako : 'Qu'est-ce que c'est?' (1969 : 86)

Uvedené slovní druhy, tzn. podstatné jméno a zájmeno, které jsou doplněním prezentativu *il y a*, nazývá André Martinet v *Grammaire fonctionnelle du français* (1979 : 83) termínem *jmenný predikát*.

'Il y a des gens.'

'Il y a eux.'

'Il y a quoi?'

Chevalier k tomuto konstatování podotýká, že pokud následuje po doplnění prezentativu adjektivum nebo přičestí minulé a je-li zájmeno typu *quelqu'un*, povinně zasahuje *de* jako nástroj vázání.

'Il y a dix places de livres ici.' nebo 'Il y a de livres dix places ici.', které pocházejí z vět 'Il y a des places'. 'Dix places sont libres.'

Jedná-li se však o zájmeno určené, *de* je ve větě pouze fakultativně. Chevalier vysvětluje, že *de* představuje sloveso *être* ve tvaru 3. osoby jednotného čísla *est* ve větě nezávislé a nazývá tento proces vkládáním (*insertion*).

„Z toho vyplývá konstrukce těchto vět o dvou prvcích. Věty jsou výsledkem dvou typů vět, z nichž je jedna s prezentativem a druhá je typ podstatné jméno - sloveso. Druhá věta se vkládá do té první, která jí z generativního hlediska předchází. Syntaktické vztahy, které mají sémantickou aplikaci, se realizují na základě dvojího působení, a sice působení determinantů a označení spolu s působením prvků vázání (proměnných *qu*, *de*), které mohou být považovány za substituty nebo složky slovesa *être*.“ (1969 : 87)

V rámci vkládání zmiňuje Chevalier (1969 : 86) zájmenné příslovce *en*, které je

vloženo do prezentativu *il y a* a jehož použitím dochází k vytčení prvku ve výpovědi.

'Il y en a pour tout le monde.'

'Il y en a un pour toi.'

Dalším slovním druhem, který slouží jako doplnění prezentativu *il y a*, je podle Chevaliera infinitiv s předložkou. Následující obraty jsou u některých sloves méně časté nebo dokonce omezené.

'Il y a de quoi boire.'

'Il y a à boire.'

'Il y a à manger.'

'Il y a à faire.' (1969 : 87)

Martinet konstatuje (1979 : 83), že uvedené infinitivy s předložkou (*à manger, à faire, à boire*) jsou téměř rovnocenné podstatným jménům *de la nourriture, du travail*. Šabršula tyto výrazy nazývá *polovětnou klauzí infinitivní* a konstatuje, že mohou být podmětem. (1986 : 149)

Chevalier dále připomíná (1969 : 87) některé předložkové infinitivní obraty vyjadřující zápor či omezení, které jsou v případě prezentativu *il y a* možné.

'Il n'y a pas à s'y tromper.' proti větě kladné '*Il y a à s'y tromper.'

'Il n'y a qu'à s'en aller' v opozici k '*Il y a à s'en aller.'

Za prezentativem *il y a* a jeho doplněním často následuje vztážná věta :

'Il y a une personne qui voudrait vous voir.'

'Il y a beaucoup de gens qui parlent pour rien.'

'Il y a beaucoup de gens qui sont tués / qui tuent par hasard.'

nebo předložkový infinitiv, u kterého je však vyloučena předložka *de* :

'Il y a beaucoup de gens à (pour) parler.'

'Il y a beaucoup de gens à (pour) tuer.' (Chevalier, 1969 : 86)

Vztážná věta může následovat i po prezentativu *il y a* s časovým údajem :

'Il y a vingt ans qu'il est parti.'

'Il y a vingt ans qu'il qu'il dort.' (1969 : 87)

Podle Šabršuly může *il y a* prezentovat podmětovou větu se slovesem finitním,

kde však bude muset být i spojka *que*. (1986 : 149)

'Il y a que je n'en veux pas'. 'Já to ale nechci. Fakt je, že to nechci.'

Naproti výše citovaným slovním druhům, jež mohou být doplněním prezentativu *il y a*, uvádějí autoři nevystupňované adjektivum, které nemůže po tomto prezentativu následovat :

'*Il y a beau.'

Není tomu tak v případě, je-li přídavné jméno v komparativu :

'Il y a plus beau.'

Chevalier (1969 : 84) dále zmiňuje konstrukci s prepoziční grupou, která je vyloučena. Neříká se : '*Il y a pour toi', zatímco se říkávalo : 'Voilà pour toi.'

2.2.3.2. Další postavení prezentativu *il y a* ve větě

Pierre Le Goffic v *Grammaire de la Phrase Française* (1993 : 500) hovoří o postverbálním začlenění prezentativu *il y a* do věty, což představuje postavení prezentativu *il y a* uprostřed věty či na jejím konci.

Výše citovaní autoři se shodují na tom, že tato pozice se vyskytuje u vět vyjadřujících existenci :

'Dans la rue, il y a un homme.'

nebo u vět obsahujících časový údaj :

'Paul est parti il y a trois ans (de cela).', kde je výraz *il y a* příslovečným určením času a je tudíž blízký prepoziční grupě.

Také v rámci prezentativu *il y a* hovoří Jean-Claude Chevalier o procesu převrácení (*retournement*), jehož prostřednictvím je věta s prezentativem *il y a* na začátku a následujícím spojovacím výrazem *que* přeměněna na větu s prezentativem *il y a* uprostřed věty. V této větě spojovací výraz *que* buď zmizí : 'Il est parti il y a vingt ans.' nebo se změní v *de-puis* : 'Il dort depuis vingt ans.', v níž prezentativ *il y a* nemůže být zároveň se slovesem v přítomném čase. (1969 : 87)

Jak již bylo řečeno v úvodu kapitoly, úplná postpozice prezentativu *il y a* se vyskytuje velmi zřídka, a to například ve větě tázací, která je velmi běžná v hovorovém

jazyce :

'Qu'est-ce qu'il y a ?'

Chevalier ve svém článku uvádí větu s tímto postavením prezentativu *il y a* : 'On verra la table si table il y a.', v níž není uveden člen u podstatného jména. (1969 : 85)

Na základě uváděných faktů o postavení prezentativu *il y a* ve větě je evidentní, která pozice je pro tento prezentativ nejčastější. Jak bylo možné si všimnout, obě postavení prezentativu *il y a* ve větě - pozice čelní a pozice uprostřed věty - mohou představovat hlavní funkce tohoto prezentativu, a sice funkci existenční a funkci předložky.

Prezentativ il y a

charakteristika	„existenční vazba“ označuje existenci osob, věcí, označuje čas či vzdálenost má ukazovací charakter může být zamítnut nebo obsahovat omezení je charakteristický pro spontánní vyjádření spíše v mluvené komunikaci užívá se častěji než věta s nominální grupou vzorová formule k uvedení rématizovaného aktantu
forma	ustrnulý tvar se slovesným původem, mění se v čase a způsobu, neměnný v osobě a v čísle samotný nemůže tvořit větu
funkce	podle P. Charaudeaua : existence, prezence, fokalizace, zastoupení v projevech a proslovech podle A. Martineta : aktualizace podle ostatních autorů : identifikace, funkce jiných slovních druhů (předložky), primárního predikátu působí ve funkční výpověďní perspektivě, představuje réma výpovědi
doplnění	neurčitý člen se jménem, nebo jméno beze členu, vlastní jména, zřídka člen určitý zájmena přídavné jméno v komparativu infinitiv s předložkou věty podmětné s finitním slovesem, věty vztažné
postavení ve větě	pozice čelní pozice uprostřed věty nebo na konci věty, kde jim předchází osobní, vztažná a referenční zájmena, zájmenná příslovce <i>y / en</i>, věta tázací, výraz <i>est-ce que</i> a bez <i>t-il</i> nebo věta spojková

2.3. Presentativ c'est

O presentativu *c'est* široce pojednává Jean-Claude Chevalier ve svém článku o fungování presentativů. Presentativ *c'est* je podle Chevaliera především „*représentatif*“, neboť ústředním se zde stává reprezentace. Samotný presentativ *c'est* nemůže vytvořit větu, ale je schopný negace. Na rozdíl od presentativů *il y a* a *voici / voilà* je *c'est* nástrojem predikace a tudíž se účastní celé řady dalších vztahů. (1969 : 88)

André Martinet (*Grammaire fonctionnelle du français*, 1979 : 83) považuje tento presentativ za jednoduchý nástroj zdůraznění.

Dalšími autory, kteří píšou o presentativu *c'est*, je Pierre Le Goffic v *Grammaire de la Phrase Française*, v níž podrobně popisuje fungování tohoto presentativu v jednotlivých větách. Maurice Grévisse o presentativu *c'est* pojednává v gramatice *Le Bon Usage*. Šabršula píše o *c'est* ve *Vědecké mluvnici francouzštiny* a v *Základech francouzské skladby*. Na rozdíl od svých francouzských kolegů považuje presentativ *c'est* s částečně desyntaktizovanou zdůrazňovací konstrukcí typu *c'est moi qui* na periferii kategorie slovního druhu presentativů.

2.3.1. Forma presentativu c'est

Z formy presentativu je evidentní, že se skládá z ukazovacího zájmeně (viz následující kapitola 2.3.1.1.) a slovesa *être*. Podle Martineta se jedná o zájmené syntagma ve funkci podmět + kopule.

Pojednávající autoři se stejně jako u předcházejících presentativů shodují na verbálním původu tohoto presentativu. Autoři *Grammaire du français* (1994 : 449-450) uvádějí, že je tento presentativ nejbližší svému slovesnému původu, poněvadž na rozdíl od *il y a* podléhá presentativ *c'est* shodě v osobě a v čísle.

'Ce sont de bonnes décisions.'

Maurice Grévisse, který nazývá tento presentativ galicismem, zdůrazňuje jeho neměnnost v osobě v některých větách.

'C'est moi.'

'C'est vous.'

K ustrnulosti dochází především ve větách časových :

'Et qui est-ce qui n'a plus su quoi dire? C'est M. le maire.' (Romans, *Knock*, II, 1)
'C'est bien plus tard ... qu'elle s'informa systématiquement.' (Mallet-Joris, *Jeanne Guyon*, str. 121). (2001 : 1562)

Autor gramatiky *Le Bon Usage* dále uvádí, že ačkoli tento prezentativ ztratil samostatnost ohýbaného slovesa a lexikalizoval se, dochází v něm ke shodě v časové a modální predikaci.

Chevalier zdůrazňuje především změny prezentativu *c'est* v čase a způsobech :
'C'est, c'était, que ce soit une oie.'
'A moins que ce soit toi qui le demandes.' (N. Sarraute, *Enfance*, str. 164) (1969 : 88)

K zastoupení prezentativu *c'est* v jazykovém registru poznamenává Martinet (1979 : 83), že je tento prezentativ častější v hovorovém jazyce. Jednou z jeho variant je *ce sont*, jenž se objevuje ve veřejném oficiálním jazyce. Martinet s Le Gofficem hovoří o literární variantě s neosobním zájmenem *il est*.

Tato obdoba prezentativu *c'est* se dále uplatňuje v běžném projevu ve funkci označení časového bodu. Chceme-li například zaznamenat určitý okamžik v minulosti, řekneme spíše 'Il est dix heures.' místo 'C'était dix heures.'

V rámci této varianty uvádí Šabršula existenci prezentativní formule *Il était une fois ...* prezentující designant osoby nebo věci, které jsou nově uváděné na scénu. (1986 : 151)

Vedle mluvené podoby může být prezentativ *c'est* podle P. Charaudeaua považován za neutrální označení, které by bylo následováno dvojtečkou, přestože není interpunkce v mluveném jazyce zřejmá :

'C'est : Jean-Christophe et Bénédicte.' (1992 : 308)

2.3.1.1. Zájmeno ce prezentativu c'est

O ukazovacím zájmeně *ce* pojednává Pierre Le Goffic v *Grammaire de la Phrase Française* a zmiňují se o něm také Martinet a Šaršula.

Podle Le Goffica je toto zájmeno rodu mužského, podle Šabršuly je bezrodé (ZFS, 1976 : 46). Le Goffic poznamenává, že je sémanticky neutrální a s variantou *ça* se mohou vztahovat k rodu životnému i neživotnému. (1993 : 142)

Na větě 'C'est bien.' Martinet vysvětluje, že toto ukazovací zájmeno je ve výraze

elidované (*c'*) a odkazuje k tomu, co bude vyloženo.

Například 'C'est oui ou c'est non?' elidované *c'* odkazuje k odpovědi, kterou čekáme.

V případě zdůraznění nominální grupy, například 'C'est moi qui ...', nebo 'C'est cet homme que ...', se podle Martineta dá předpokládat, že *c'* přestává být zájmenem, i když jeho statut nijak neurčuje charakter nominálního predikátu, který následuje.

Le Goffic k tomuto zájmenu, jehož variantou může být *ça*, poznamenává, že není nikdy prázdné a není ani přímo anaforické v přesném slova smyslu, neboť se jedná o anaforu zprostředkovanou :

'X, c'est ...', což znamená 'ce que X est, ce(la) est... .' (1993 : 141)

Dále může toto zájmeno představovat výraz z předchozí věty nebo se může odvolávat na slovo přítomné ve větě :

'J'ai aperçu quelqu'un. C'était Marie.'

'C'est drôle, la façon dont on oublie.'

Zájmeno *ce (ça)* je podle Le Goffica bezkonkurenční anafora všeho, co je sémanticky neutrální či abstraktní :

-přívlastková věta : 'Que Paul en soit arrivé là, c'est incroyable!'

-příslovce nebo příslovečné grupy : 'C'est vraiment bien ici!' 'Ici, c'est chez moi!'

-pronominální grupy na *ce qu* : 'Ce qui ennuie, c'est que ... '

Zvláštní fungování anafory, v níž dochází k přemístění nominálních členů, ukazuje Le Goffic na následujících větách:

'La guerre, c'est terrible.' je typ anafory se všeobecnou hodnotou.

'La guerre de 14, ça a été terrible.' či 'La guerre de 14, elle a été terrible.' vyjadřují anaforu bezprostřední.

Opakování podmětu způsobuje přeměnu z konkrétního k abstraktnímu nebo naopak především ve větách se slovesem *être* :

'La solution (le mieux), c'est de rester ici.'

'La capitale de la France, c'est Paris.'

'Le patron, c'est Paul.' (1993 : 143-145)

2.3.2. Funkce prezentativu *c'est*

Citovaní autoři se na základě svých pojetí opět rozcházejí ve vymezení některých funkcí prezentativu *c'est*. Stejně jako o předchozích prezentativech, tak rovněž o prezentativu *c'est* v rámci jeho funkcí pojednává P. Charaudeau v *Grammaire du sens et de l'expression*. Tomuto prezentátoru přiděluje způsob prezentace identity, kterou ostatní autoři jako například Pierre Le Goffic nazývají identifikací. Dále Charaudeau hovoří o fokalizaci, jež ostatní autoři nazývají zdůrazněním. Posledním způsobem prezentace prezentátoru *c'est* je pro Charaudeaua odosobnění.

Le Goffic se spolu s Šabršulou shodují na účasti prezentativu *c'est* při vytváření funkční výpovědní perspektivy.

2.3.2.1. Funkce prezentativu *c'est* podle P. Charaudeaua

Jak již bylo uvedeno výše, sémanticko-funkční hledisko Patricka Charaudeaua přisuzuje prezentátoru *c'est* způsob prezentace identity, fokalizace a odosobnění.

2.3.2.1.1. Identita

Způsob prezentace identity prezentátoru *c'est* je společný pro prezentátory *voici* / *voilà*. Jak již bylo uvedeno výše, identitu Charaudeau vysvětluje jako schopnost označit a pojmenovat nějaký jev, osobu či věc, které mohou existovat jako jedinečnost, nebo mohou náležet ke skupině se stejnými vlastnostmi. Charaudeau však zdůrazňuje, že výhradně prezentátor *c'est* umožňuje zápornou konstrukci, jež popírá identitu nějaké osoby nebo prvku.

Například věta 'Ce n'est pas Francine.' popírá identitu osoby pojmenované Francine.

Stejně jako u prezentátorů *voici* / *voilà*, tak rovněž u prezentátoru *c'est* může mít identita podle Charaudeaua hodnotu tvrzení a může být uváděna jako definice nebo jako tvrzení :

'C'est un ligron.'

'C'est / Ce sont des lions qui se sont échappés du zoo.'

Na závěr této funkce Charaudeau přisuzuje prezentátoru *c'est* hodnotu ukončení

nebo oznámení :

'C'est là / Ce sont là les quelques pensées qui m'agitent.' (1992 : 308-310)

2.3.2.1.2. Fokalizace

Jak již bylo uvedeno u prezentátorů *voici / voilà* a *il y a*, tak i prezentátoru *c'est* Charaudeau přisuzuje způsob prezentace fokalizace. Charaudeau ji charakterizuje skutečností, že existence, identita nebo prezenze bytosti či jevu, pojmenování nebo procesu je předpokládána. Zároveň se předpokládá exkluzivita dané existence, identity či prezenze.

'C'est une voiture qu'il a achetée.'

Tato věta vyjadřuje existenci prvku, kterým je právě auto a který je zároveň zdůrazněn.

Charaudeau vysvětluje, že tato funkce spočívá v přitáhnutí pozornosti mluvčího na exkluzivitu toho, co je představováno. Tento jev Charaudeau aplikuje na různé kategorie znaků. Jedná-li se o kategorii bytostí nebo prvků, fokalizace je částečná :

'C'est Antoine qui me l'a dit.'

'C'est de ma liberté qu'il s'agit / dont il est question.'

'Celui qui me soutiendra le plus, sera celui qui me trahira plus tard.'

Tento druh fokalizace se rovněž vyskytuje u kategorie logických operací :

'C'est pour cela que je ne veux pas y retourner.'

'C'est à cause de lui que je ne peux plus m'inscrire.'

'C'est parce que tu es un bon citoyen que tu iras voter.'

Další kategorií může být pojmenování nebo prostorové či časové umístění :

'C'est vert qu'il est, et non pas blanc.'

'C'est cette blancheur qui m'impressionne.'

'C'est là (à cet endroit/à ce moment) qu'il faut agir.'

Jiný druh fokalizace, a sice fokalizace celková, se vyskytuje u nezávislých vět :

'C'est que il faut savoir rester modeste.'

Poslední kategorií, kterou Charaudeau zmiňuje, jsou začleněné věty :

'Ce qui me plaît, c'est qu'il faut se battre pour défendre son point de vue.'

'Ce dont je te parle c'est de l'amour de la vie et non pas de l'amour des spaghettis.'

'Ce que je veux dire, c'est qu'il n'est pas simple d'écrire une grammaire.' (1992 : 316-318)

2.3.2.1.3. Odosobnění

Způsob prezentace odosobnění v rámci modalizace je poslední funkcí uváděnou Charaudeauovou *Grammaire du sens et de l'expression*. Konstatuje, že téměř všechny modalizace vět mohou být formulovány neosobním způsobem, a to s účastí literární varianty prezentátoru *c'est*, neosobního zájmeně *il*. Tento typ formulace výpovědi obsahuje různé modalities :

- příkaz: 'Il est interdit de, c'est interdit.'
- možnost: 'Il est possible de, c'est possible que...'
- přání: 'Il est souhaitable que, c'est souhaitable...'
- samozřejmost: 'Il est certain que, c'est certain...'
- ocenění: 'Il est dommage que, c'est dommage...'
- pravděpodobnost: 'Il semble que, ça semble...' atd. (1992 : 314-316)

2.3.2.2. Funkce prezentativu *c'est* podle ostatních autorů

2.3.2.2.1. Identifikace

Pojednávající autoři se shodují na tom, že tato funkce, nazývaná P. Charaudeauem identitou, označuje, pojmenovává či představuje nějaký jev, osobu či věc. Jitka Tajšlová ve své mluvnici doslova uvádí : „*Těmito výrazy, které stojí zpravidla v čele věty, poukazujeme na někoho nebo na něco, někoho představujeme, něco uvádíme.*“ (2002 : 189)

- 'C'est une énigme.' 'To je záhada.'
- 'C'est mon amie.' 'To je moje přítelkyně.'
- 'C'est mon collègue.' 'To je můj kolega.'
- 'Ce n'est pas Paul.' 'To není Pavel.'
- 'Ce sont vos papiers.' 'To jsou vaše doklady.'
- 'C'était lui.' 'To byl on.'
- 'C'est quoi?' 'To je co?'
- 'C'est une pierre précieuse.' 'To je drahokam.'
- 'C'est leur affaire.' 'To je jejich věc.'

Věta 'Paul, c'est mon meilleur ami.' vyjadřuje podle Le Goffica identifikaci, zatímco věta 'Paul, il est mon meilleur ami.' přiděluje vlastnost a je méně užívaná. (1993 : 143-145)

Někteří autoři uvádějí, že funkce identifikace nabízí schopnost hodnocení někoho nebo něčeho :

'Ce serait désagréable.' 'To by bylo nepříjemné.'

'Ce sera bien ainsi.' 'Takto to bude dobře.'

'C'est une chose surprenante que de les voir nager dans la tempête.'

Věta 'Paul, c'est un menteur.' vyjadřuje podle Le Goffica určité hodnocení nebo identifikaci mezi dvěma instancemi stejné logické úrovně, zatímco věta 'Paul, il est menteur.' je přímé adjektivální charakterizování.

2.3.2.2.2. Zdůraznění

Autoři se shodují na funkci zdůraznění prezentativu *c'est*, kterou Charaudeau nazývá fokalizací. Podle autorů *Grammaire du français* také prezentativ *c'est* uvádí zdůrazněný prvek výpovědi ve známost adresáta. Šabršula hovoří o rámcové vytýkací konstrukci *c'est ... qui / que* a s autory *Grammaire du français* se shoduje na tom, že tato konstrukce může zdůraznit různé větné členy. Může jím být

podmět : 'C'est Pierre qui a acheté des fleurs hier.'

předmět : 'C'est des fleurs que Pierre a achetées hier.'

nebo příslovečné určení : 'C'est hier que Pierre a acheté des fleurs.' (1994 : 449-451)

Šabršula uvádí příklady :

'A qui vous adressez-vous? C'est à lui que je m'adresse.'

'C'est comme cela que tu me déranges.'

'C'est un brave garçon que Pierre.', v níž je zdůrazněn jmenný přísudek. (ZFS, 1976 : 151)

Ve *Vědecké mluvnici francouzštiny* však uvádí, že částečně nesyntaktizovaná zdůrazňovací konstrukce typu *c'est moi qui* je na periferii kategorie slovního druhu prezentativů. (1986 : 148-151)

2.3.2.2.3. Presentativ *c'est* ve funkční výpovědní perspektivě

V *Základech francouzské skladby I* (1976) pojednává Šabršula v rámci funkční výpovědní perspektivy rovněž o prezentativu *c'est*. Jak již bylo výše připomenuto, vedle kontextově zapojených a nezapojených částí výpovědi rozlišujeme téma a réma. Téma je podle Šabršuly „ ... pojem, který je vlastní ne izolované větě. Lze o něm mluvit jen v rámci promluvy, jeho znakem je známost z předešlé věty nebo ze situace. “

Na otázku 'Qui travaille?' může být podle Šabršuly odpověď 'Paul.' nebo 'Paul travaille.' nebo dokonce 'C'est Paul qui travaille.', kde je *Paul* rématem a ostatní prvky jsou tématické.

Réma se pozná podle toho, že je nutným elementem odpovědi, a proto nemůže být elidováno.

Podle Šabršuly je jádro výpovědi je zarámováno do konstrukce *c'est ... qui / que*:

'Cet homme, c'est lui que j'ai vu.'

'Trois jours de congé, c'est ce qu'il a obtenu.' (1976 : 147-148)

Tato rámcová vytýkáci konstrukce vytýká podle Šabršuly zároveň i réma výpovědi :

'A qui vous adressez-vous?' 'C'est à lui que je m'adresse.'

'C'est comme cela que tu me déranges.', deiktický výraz *comme cela* představuje réma ve formě potvrzení způsobu.

V následujících větách je zdůrazňovací konstrukce *c'est ... que* přeměněna na větu s konstrukcí *ce que / qui* + téma, *c'est* + réma, a réma je tudíž umístěno na konec výpovědi :

'C'est la symphonie No 1 de Brahms que vient de jouer l'orchestre de la station.'

'Ce que l'orchestre de la station vient de jouer, c'est la symphonie No 1 de Brahms.'

'C'est l'avenir de ma fille qui me préoccupe.'

'Ce qui me préoccupe, c'est l'avenir de ma fille.'

2.3.2.2.4. Další funkce prezentativu *c'est*

V *Základech francouzské skladby* Šabršula poznamenává, že tento prezentativ může označovat delší přestávky v řeči :

'Heuh ... C'est ... Bien mon lieutenant, c'est idiot, mais je ne sais plus.' (1976:139-140)

2.3.3. Postavení prezentativu *c'est* ve větě

O postavení prezentativu *c'est* ve větě pojednává ve svém článku M. Chevalier, dále Grévisse a Jan Šabršula. Stejně jako předchozí prezentativy *voici / voilà* a *il y a*, tak i prezentativ *c'est* má tři různé pozice ve větě. Nejčastěji se tento prezentativ nachází na začátku věty, ale pozice uprostřed věty bývá také často zastoupena. Zřídka se tento prezentativ objevuje na konci věty.

K postavení prezentativu *c'est* ve větě Chevalier zmiňuje výše uvedené procesy vytýkání (*extraction*) a převrácení (*retournement*).

2.3.3.1. Postavení prezentativu *c'est* na začátku věty

V tomto postavení mohou po prezentativu *c'est* následovat stejné prvky, které následují po slovese *être*. Autoři se shodují na častém postavení prezentativu *c'est* v čele věty a na jeho doplnění, jímž bývá často podstatné jméno se členem neurčitým *un / une / des* :

'C'est un Français.'

'C'était un social-démocrate.'

'Ce sont des députés.' (Šabršula, ZFS 1976 : 70-71)

Šabršula upřesňuje, že podstatné jméno je přísudkové nebo doplňkové.

Nicméně podstatné jméno může před sebou mít také člen určitý *le / la / les* :

'C'est le facteur.'

Dalším slovním druhem, jež může následovat po prezentativu *c'est* je adjektivum. Chevalier poznamenává (1969 : 88), že pouze prezentativ *c'est* může být následován tímto slovním druhem, jelikož je *c'est* jako jediný z prezentativů predikačním prvkem.

Například : 'C'est facile.'

Autoři *Francouzské mluvnice* podotýkají, že doplněním prezentativu *c'est* může být jmenná větná dvojice, zájmeno, a sice samostatné osobní zájmeno :

'C'est moi.' 'To jsem já.'

'Ce n'était pas moi.' 'To jsem nebyl já.'

'Ce sera nous.' 'To budeme my.'

'C'est eux.' 'To jsou oni.' (1991 : 286)

Grévisse uvádí vztažné zájmeno *quoi* bez řídícího výrazu, které je společné všem prezentativům :

'C'est à quoi Paul pensait.' 'Pavel myslel právě na to.' (2001 : 1562)

Tento prezentativ může být rovněž následován slovesem, a to zpravidla infinitivem, shoduje se Grévisse s ostatními autory.

'C'est parler que je fais.' (2001 : 1562)

Autoři *Grammaire du français* Denis a Saucier-Chateau uvádějí, že se jedná o nominální infinitiv 'C'est bien parler.' (1994 : 450)

Podle Šabršuly se však může jednat i o jiný nefinitní slovesný tvar :

'C'est en parlant qu'on apprend à parler.'

'C'est en forgeant qu'on devient forgeron.' (1976 : 36)

Dalším slovním druhem následujícím po prezentativu *c'est* je příslovce. Grévisse uvádí příklady :

'C'est ici.' 'C'est ici que l'accident s'est produit.'

'C'est seulement quand vous serez parti que nous serons tranquilles.' (2001 : 1562)

'C'était hier.' 'C'est hier que cela s'est passé.' (Denis a Saucier-Chateau, 1994 : 450)

Jako poslední slovní druh jdoucí po prezentativu *c'est* je podle Chevaliera a ostatních prepoziční grupa :

'C'est pour quand tu voudras.'

'C'est comme avec ma soeur.' (1969 : 88)

Prezentativ *c'est* může být následován vztažnými větami, stejně jako prezentativy předchozí. André Martinet a autoři *Grammaire méthodique du français* (1994 : 453) výše připomněli podřadné věty kompletivní, díky kterým je daná událost nebo daný jev globálně představen bez protikladu téma / réma. Chevalier ukazuje příklady vět uvozených subordinanty. (1969 : 88)

'C'est qu'il est le roi.'

'C'est qu'il nous injurierait s'il le pouvait.'

'Ce sera quand tu voudras.'

Podle Chevaliera jsou tyto konstrukce velmi volné, neboť stačí, aby to, co následuje, mohlo vstoupit do predikačního vztahu. Tato restrikce však vylučuje obraty jako :

'*C'est quoiqu'il soit parti.'

2.3.3.2. Další postavení prezentativu *c'est* ve větě

O dalším postavení prezentativu *c'est* pojednává především Jean-Claude Chevalier ve svém článku, dále pak Maurice Grévisse a autoři *Grammaire méthodique du français*. Citovaní autoři se shodují na tom, že tento prezentativ může se svým doplněním stát uprostřed věty, popřípadě na jejím konci.

Před tímto prezentativem se podle Chevaliera (1969 : 88) vyskytují všechny prvky, které jsou podmětem slovesa *être* ve tvaru 3. osoby jednotného čísla, ve tvaru *est*. V případě věty s prezentativem se podmětem stává elidované *c'*.

'Mon père était un homme de grand talent.' 'Mon père, c'était un homme de grand talent.'

Chevalier poznamenává, že se jedná o větu, k níž došlo procesem vytýkání a východiskem tohoto procesu je věta se slovesem *être*.

Podmět první věty, jenž ve druhé větě stojí před prezentativem, je vytčen :

'Pierre est (un) instituteur.' 'Pierre, c'est un instituteur.'

'Ces deux millions, c'est ta dot.' 'C'est ta dot, ces deux millions.'

Vytčeným výrazem může být podle Chevaliera i infinitiv, jemuž ve větě s prezentativem v čele předchází *de* :

'Le dire, c'est impossible.' 'C'est impossible de le dire.'

'Partir à deux, c'est inouï.' 'C'est inouï de partir à deux.'

'Cracher sur Dieu, c'est une tentation curieuse.' 'C'est une tentation curieuse de cracher sur Dieu.'

Jestliže po prezentativu následuje hodnocení, vloží se *que* :

'Ces deux millions, c'est un grand malheur.' 'C'est un grand malheur que ces deux millions.'

'Les voir nager dans la tempête, c'est une chose surprenante.' 'C'est une chose surprenante que de les voir nager dans la tempête.'

Rovněž vedlejší věta uvedená *que* nebo jinými spojkami může být vytčena :

'C'est bien naturel qu'il parte.' nebo 'Qu'il parte, c'est bien naturel.'

Výše zmiňovaný proces, který Chevalier ve svém článku nazývá *retournement*, se uplatňuje i u prezentativu *c'est*, jež je následován časovým údajem. Tento proces umožňuje všem prezentativům postavení v čele věty nebo uprostřed.

S absolutní postpozicí prezentativu *c'est* se setkáváme velmi zřídka. Chevalier uvádí příklad věty tázací, která je velmi běžná v hovorovém jazyce :

'Qu'est-ce que c'est?'

Výše uvedené konstatování o postavení prezentativu *c'est* ve větě a s nimi související příklady nám ukázaly, že se tento prezentativ může vyskytovat především v čele věty, ale i uprostřed, a to za pomoci procesů vytčení a převrácení.

Prezentativ c'est

charakteristika	Chevalierem označován za reprezentativ galicismus podle Grévisse označuje, pojmenovává, představuje, uvádí, hodnotí, zdůrazňuje nějakou osobu či věc nástroj predikace a zdůraznění schopný negace má ukazovací charakter má variantu <i>ce sont</i> objevující se v oficiálním jazyce a literární variantu <i>il est</i> označující mimo jiné časový bod častější v hovorovém jazyce
forma	zájmenné syntagma ve funkci podmětu a kopule, tvoří ho ukazovací zájmeno a sloveso <i>être</i> má slovesný původ, mění se v čísle a v osobě (mimo některých vět, například časových) samotný nemůže tvořit větu
funkce	podle P. Charaudeaua : identita, fokalizace, odosobnění podle ostatních autorů : identifikace, zdůraznění podílí se na vytváření funkční výpovědní perspektivy, vytýká réma výpovědi vedlejší funkcí je označení přestávek v řeči
doplnění	podstatná jména se členem neurčitým či určitým, vlastní jména přídavná jména samostatná osobní zájmena jmenné infinitivy, ale i nefinitní slovesné tvary příslovce, předložky věty podřadné věty komplementivní
postavení ve větě	pozice čelní pozice uprostřed věty nebo na konci věty, kde mu předchází všechny prvky, které jsou podmětem slovesa <i>être</i>

3. Francouzské prezentativy a jejich české ekvivalenty

Tématem této diplomové práce jsou *Francouzské prezentativy a jejich české ekvivalenty*. Na základě konstatování pojednávajících lingvistů bych se chtěla nejprve zmínit o ekvivalentech tohoto slovního druhu v ostatních jazycích a v češtině. Posléze budu citovat české ekvivalenty jednotlivých prezentativů v jejich funkcích, tak jak jsem je našla v překladech českých autorů.

Někteří výše citovaní autoři ve svých výkladech o prezentativech uvádějí ekvivalenty těchto uváděcích výrazů v jiných jazycích.

André Martinet v *Syntaxe générale* (1985 : 197) poznamenává, že angličtina, němčina a italština mají pro francouzské prezentativy ekvivalenty *there is, es gibt, c'è*, které zachovávají čistě slovesné tvary. K prezentativu *voici* autor uvádí italský ekvivalent *ecco*, který pochází z latinského *ecce* a který měl původně funkci striktně ukazovací. Pro španělštinu Martinet uvádí ekvivalent *hay*, který je v přítomném čase zcela ustrnulý, ale se slovesem *mít* tvoří tento ekvivalent další časy, jako například : *había « il avait »* nebo *« il y avait »*. Tento autor dále uvádí ekvivalent slovanské jazykové rodiny, a sice ruský ekvivalent *voť*.

Podle Šabršuly bývají prezentativy do jiného jazyka překládány „ ... *slovesem značícím býtí nebo jiným slovesem, které v sobě zahrnuje význam existence nebo může mít funkci spony.*“ (*Vědecká mluvnice francouzštiny*, 1986 : 148) Dále poznamenává, že v některých jazycích existují obdoby galicismu *il y a*. Stejně jako Martinet uvádí ekvivalent v němčině, a to *es gibt*, ve španělštině *hay* a v angličtině *there is*, které se mění podle čísla, a sice *there are*. Podle čísla se rovněž může měnit italský ekvivalent francouzských prezentativů *c'è*, jehož varianta je *ci sono*. (1986 : 150)

Jak jsem již uvedla ve vymezení francouzských prezentativů, v češtině prezentativy jako slovní druh neexistují. Čeští překladatelé však dovedou jednotlivé prezentativy užití ve větách přeložit, a to za pomoci jiných slovních druhů. Vyjadřuje-li francouzský prezentativ existenci či identitu, českým ekvivalentem bývá sloveso. Jak posléze uvidíme, nejčastěji je jím existenční sloveso *být*, ale ekvivalentem francouzského prezentativu bývá často i jiné sloveso. Dalším slovním druhem užitým k překladu francouzského prezentativu je předložka, a to je-li francouzský prezentativ spojen s nějakým časovým údajem. K překladu francouzských prezentativů se dále

používají ukazovací zájmena, příslovce či citoslovce. Nicméně mnozí překladatelé nepoužijí v českém překladu žádný z výše citovaných slovních druhů a francouzský prezentativ se tak ocitne bez českého ekvivalentu. K tomu dochází v závislosti na kontextu dané věty, kdy autor necítí potřebu daný prezentativ překládat a český ekvivalent zcela vypustí.

V předchozí teoretické části jsem se zmínila o funkční výpovědní perspektivě neboli aktuálním členění výpovědi, o níž pojednává především Šabršula (ZFS, 1976 : 148). Všechny uváděné francouzské prezentativy hrají hlavní roli při vytváření funkční výpovědní perspektivy. Postupně bylo u všech prezentativů uvedeno a na příkladech ukázáno, že tyto prezentativy uvádějí réma, čili mají funkci rématizace tématu.

Ve většině případech je v rámci věty přeložené překladatelem zmiňovaná rématizace tématu patrná. Někdy však český ekvivalent zcela neodpovídá rématizaci vyjádřené v původní větě. Na příkladech vět s jednotlivými prezentativy si proto ukážeme, kdy překladatel rématizaci do češtiny vyjádřil, a kdy nikoliv.

Přejdeme nyní k jednotlivým prezentativům a k jejich českým ekvivalentům. Tato část bude vycházet z vět s francouzskými prezentativy, které vyjadřují některou z výše citovaných funkcí. K těmto větám, které jsem vyhledala v literatuře a tisku, jsem našla český ekvivalent nebo jsem se pokusila o jejich překlad.

Jak jsem již uvedla výše, prezentativy jsou rysem hovorového jazyka, a proto jsem zvolila taková díla, o kterých jsem byla přesvědčena, že se v nich prezentativy nacházejí budou. Jedná se o následující díla : *La gloire de mon père* (Sláva mého otce) od Marcela Pagnola, přeložené Evou Musilovou, Odeon, Praha, 1988, *Les fleurs bleues* (Modré květy) od Raymonda Queneaua, přeložené Jiřím Pelánem, Práce, Praha, 1992, *Le petit Nicolas* (Malý Mikuláš) od Sempé-Goscinný v překladu Tamary Sýkorové-Řezáčové, 1997 a některé díly komiksového *Asterixe*, v překladech Eddy Němcové z roku 1992, Kateřiny Vinšové, nakladatelství Egmont, Praha, 1997. Díl *L'Odyssée d'Asterix* jsem našla v překladu na webové stránce internetu <http://asterix.comics.cz/bonus.htm>

Co se týče tisku, prezentativy jsem hledala na internetových stránkách francouzského tisku *Le Monde* <http://www.lemonde.fr>, v měsíčníku *Le Monde*

diplomatique a v literárním měsíčníku *Le Monde Dossier et documents*. Přeložené věty obsahující prezentativy z těchto zdrojů jsem bohužel nenašla, a tak jsem se pokusila o jejich překlad.

3.1. České ekvivalenty prezentativů *voici* / *voilà*

Na úvod této kapitoly bych chtěla nejprve připomenout, že francouzské prezentativy plní ve větě některou z výše uvedených funkcí. V první části této práce jsem uvedla, že se citovaní autoři zcela neshodují na stejném pojmenování funkcí, které prezentativy *voici* / *voilà* vyjadřují. Podle Patricka Charaudeaua mají prezentátory *voici* / *voilà* funkci identity, prezence, fokalizace a mohou být zastoupeny v projevech a proslovech. André Martinet se zmiňuje o aktualizaci a prezenci, zatímco ostatní autoři připomínají tyto prezentativy ve větách, kde plní funkci jiných slovních druhů, zejména slovních druhů neohebných.

Z konstatování citovaných autorů vyplývá, že základní funkcí prezentativů *voici* / *voilà* je identita neboli identifikace někoho či něčeho. V rámci této funkce mohou prezentativy přítomnou osobu nebo věc představit, pojmenovat, ukázat na ni, nebo na ni upozornit, ale také ji mohou odlišit, zdůraznit či vytknout. Tato funkce bývá spojena s další citovanou funkcí, a sice s funkcí prezence, která vyjadřuje přítomnost uváděné osoby či věci v daném místě. Další funkcí prezentativů *voici* / *voilà* je spojení s časovým údajem, kdy jsou prezentativy předložkou. Jak již bylo uvedeno výše tyto prezentativy mohou plnit funkce dalších slovních druhů, jako jsou příslovce, částice, citoslovce.

Tyto párové prezentativy jsou nejčastěji do češtiny překládány existenčním slovesem *být*, a to především ve funkcích identifikace a prezence. Překladatel však může použít i jiné sloveso, nebo jiný slovní druh k překladu daného prezentativu. Jsou rovněž případy, kdy překladatel pro daný prezentativ nepoužije žádné slovo a prezentativ se tak ocitne bez českého ekvivalentu.

3.1.1. České ekvivalenty *voici / voilà* ve funkci identity a prezence

Jak jsem již výše uvedla, prostřednictvím funkce identity prezentativy *voici / voilà* představují nějakou osobu nebo věc, pojmenovávají ji, ukazují na ni, upozorňují na ni, mohou ji odlišit od jiné osoby či věci, ale také zdůraznit či vytknout. S identitou je velice blízce spojena prezence, jelikož nám oznamuje bezprostřední přítomnost představované osoby či věci nebo nás informuje o její přítomnosti v daném místě.

Českým ekvivalentem prezentativů *voici / voilà* v těchto funkcích je nejčastěji existenční sloveso *být*.

Identitu čili představení nebo ukázání na někoho či něco vyjadřují následující věty, v nichž je českým ekvivalentem sloveso *být* s ukazovacím zájmenem :

Voici Saül Péhyé, mon commis. To je Saul Pehye, můj posel. (L'Odysée d'Astérix : 34)

Voilà votre cousin! (La gloire de mon père : 50) To je váš bratránek! (28)

Voilà la Bastide Neuve. (La gloire de mon père : 93) To je Nové stavení. (53)

Voilà l'asile des vacances ... (La gloire de mon père : 93) To je naše prázdninová oáza ... (53)

Voilà le village de la Treille!? (La gloire de mon père : 82) To je vesnice la Treille! (47)

Voici les principales dates de l'histoire de l'Armée républicaine irlandaise. (Le Monde.fr, le 28 juillet 2005, L'IRA, près d'un siècle de lutte) Toto jsou zásadní dějinná data Irské republikánské armády.

Voilà un bel exemple de sagesse latine. (La gloire de mon père : 12) Je to pěkný příklad latinské moudrosti. (8)

Voilà une idée. (La gloire de mon père : 129) To je dobrý nápad. (73)

Voilà un homme qui parle bien ... (La gloire de mon père : 96) To je správná řeč. (55)

Voilà un club privé totalement dédié au bien-être par la combinaison de trois métiers : la santé, la beauté et la remise en forme. (Le Monde style; le 4 mars 2005; Wellness en privé) Je to soukromý klub věnovaný správné životosprávě, a to díky kombinaci tří oborů : zdraví, krása a uvedení do formy.

Zatímco českým ekvivalentem prezentativů vyjadřující prezenci, která nám danou osobu či věc představuje v rámci její přítomnosti na určitém místě, je sloveso *být* doprovázené příslovci místa :

Te voilà enfin! Konečně jsi tady! (L'Odysée d'Astérix : 12) nebo Enfin te voilà! (Le

petit Nicolas : 54) Tady jsi, konečně! (40)

Ah, vous voilà! Tady jste! (*Astérix Légionnaire* : 38)

Ah, vous voilà, Joseph! Vous voilà, enfin! (*La gloire de mon père* : 94) Tak jste tady, Josefe! Tak jste konečně tady! (54)

Nous monterons derrière la maison jusqu'à Redouneou, que voici ... (*La gloire de mon père* : 155) Půjdeme nahoru za domem až k Redounéou, který je tady ... (88)

Voici la retranscription de sa discussion avec les internautes. (*Le Monde.fr*; le 9 novembre 2005, *Chanter ? C'est mon antidépresseur*) Zde je přepis jeho diskuze s uživateli internetu.

Voici de la potion magique pour toi. Tady je kouzelný nápoj pro tebe. (*Astérix Légionnaire* : 13)

Voilà l'endroit où nous sommes...(*La gloire de mon père* : 78) Tady je místo, kde jsme... (44)

Voilà où nous sommes en ce moment et voilà le carrefour des Quatre-Saisons ...(*La gloire de mon père* : 78) Na tomto místě jsme teď, a tadyhle je křižovatka na Quatre-Saisons ... (44)

Českým ekvivalentem obou prezentativů může být i jiné sloveso. Funkci identity vyjadřují tyto věty :

Eh bien, voilà 3 francs de gaspillés! (*La gloire de mon père* : 58) No vidíš, tři vyhozené franky! (33)

Ah, mon brave Démo, dit le duc d'Auge d'une voix plaintive, me voici bien triste et ... (*Les fleurs bleues* : 14) Ach, můj čacký Demo, pravil vévoda d'Auge lítostivě, sužuje mne žal a melankolika. (7)

Ekvivalent prezentativů vyjadřující prezenci obsahuje opět sloveso s příslovci. Často jím bývá sloveso *mît* :

Ah, te voici Belinconnus. Á máme tu Solarplexe. (*Astérix Légionnaire* : 23)

Voici le quartier général de la légion romaine. Tak tady máme velitelství římských legií. (*Astérix Légionnaire* : 15)

Voici, donc les volontaires! Tak tady máme naše dobrovolníky. (*Astérix Légionnaire* : 18)

Voici ta serpe d'or, ô Panoramix notre druide! Tady máš zlatý srp, ó Panoramixi, náš

druide. (*Astérix et le serpe d'or* : 46)

Voilà, de la part de M. Le Curé. (*La gloire de mon père* : 215) Tady máte, od pana faráře.(122)

Ekvivalent prezentativů *voici* / *voilà* nemusí být vždy přeložen slovesem, ale může jím být jiný slovní druh. V případě identity je jím zájmeno ukazovací :

Voilà une page que tu devrais apprendre par coeur. (*La gloire de mon père* : 118) Tuhle stránku by ses měl naučit nazpaměť. (66)

Voilà ce que c'est ... (*La gloire de mon père* : 84) Takhle to dopadá ... (48)

nebo slovní druh neohebný, například příslovce :

... voilà une idée bien inquiétante, ... (*La gloire de mon père* : 8) ... opravdu znepokojivé pomyšlení ... (5)

Je zřejmé, že jedná-li se o prezenci, ekvivalentem je především příslovce místa :
Voici. Tady. (*Astérix Légionnaire* : 21)

Où sont tes amis? Les voilà! Kde jsou tvoji přátelé? Tamhle! (Tajšlová, 2002 : 196)
nebo příslovce doplněné o částici :

Voici. Tak tady. (*Astérix Légionnaire* : 17)

Dále může být ekvivalentem částice :

Pourriez-vous me prêter votre stylo, s'il vous plaît? Voilà, Madame. Mohl byste mi půjčit, prosím, vaše pero? Prosím, paní. (Tajšlová, 2002 : 196)

nebo citoslovce :

Voilà nos clients! Hele, naši zákazníci! (*L'Odysée d'Astérix* : 45)

Nicméně prezentativy *voici* / *voilà* v obou funkcích nemusejí mít žádný český ekvivalent :

Voilà une explication fort claire. (*La gloire de mon père* : 141) Velice jasný výklad. (80)

Voici la terre promise, Astérix! Zaslíbená země, Asterixi! (*L'Odysée d'Astérix* : 29)

Voici ce que je voudrais vous répondre : ... Chtěl/a bych vám odpovědět toto : ... (Tajšlová, 2002 : 196)

Et voilà que ce feu a eu lieu cette année dans les Maures. (*Le Monde*, le 22 août 2003, Serge Detvani, *Feux de forêt*) Tento rok vzplanul oheň v oblasti Maures.

Výše uvedené slovní druhy českých ekvivalentů prezentativů *voici* / *voilà* nejsou nijak závazné. Často se můžeme setkat s překladem, jež mluvnicky neodpovídá původní větě, ale odpovídá jejímu kontextu. Může to být z důvodu záměru překladatele, nebo daná věta nelze přeložit doslova. V literatuře jsem našla následující příklady :

En voilà une façon de s'exprimer. (*Le petit Nicolas* : 107) Jak to mluvíš! (81)

En voilà une question ... (*Le petit Nicolas* : 61) Co se ptáš, prosím tě, ... (45)

3.1.2. České ekvivalenty *voici* / *voilà* ve funkci jiných slovních druhů

Jak již bylo výše uvedeno, někteří autoři připomínají podobnost prezentativů v některých větách s předložkami, ale Šabršula je za předložky nepovažuje z důvodu jejich větného základu a predikační schopnosti. Ve větě 'Voici bientôt trois ans ... ' Už je tomu skoro tři roky ...' (1986 : 150) však tvrdí, že se prezentativ v primární platnosti predikační stává předložkou, a sice před příslovečným určením nezačleněným do dalšího větného kontextu.

České ekvivalenty jsou v tomto případě předložkami času, jak můžeme vidět na příkladech ve *Francouzské mluvnici* Hendricha, Radiny a Tlaskala.

René a démenagé voilà quinze jours. René se odstěhoval před čtrnácti dny. (1991 : 544)

Je suis revenu voici / voilà deux heures. Vrátil jsem se před dvěma hodinami. (1986 : 516)

Přestože jsou prezentativy *voici* / *voilà* v této funkci poměrně často zastoupeny, v uvedených literárních dílech jsem je nenašla. Věty, které uvádím, jsem vyhledala na webových stránkách *Le Monde* www.lemonde.fr a pokusila jsem se o jejich překlad do češtiny :

Voici huit mois que Rusana ne s'habille plus qu'en noir. (*Le Monde*, le 4 novembre 2005, Marie Jégo, *Rusana Gusseïnova, pour l'amour d'Elmar*) Již osm měsíců se Rusana obléká jen do černého.

Voilà maintenant trois ans que François Simon émoustille nos papilles avec sa chronique gastronomique, diffusée chaque semaine sur Paris Première. (*Le Monde télévision*, le 23 octobre 2005, Guillaume Fraissard, *La chronique de François Simon*) Již tři roky rozveseluje naše chuťové pohárky François Simon svou gastronomickou kronikou, kterou každý týden vysílá stanice Paris Première.

Voilà encore deux semaines, qui connaissait le jeune artiste américain Kyle Field? (*Le Monde argent*, le 16 octobre 2005, Roxana Azimi et Frédéric Lemaître, « Buzz » à la FIAC) Kdo znal mladého amerického umělce Kylea Fielda před dvěma týdny?

Voilà trois ans que les petites et moyennes valeurs battent régulièrement ... (*Le Monde*, le 13 novembre 2005, Jérôme Porter, *Les actions moyennes ont atteint leur prix*) Malé a střední akcie už tři roky pravidelně překonávají ...

Voilà trente ans que le public français savoure chacune des apparitions sur scène de Marilù Marini. (*Le Monde Télévision*, le 3 juillet 2005, Valérie Cadet, *Marilù Marini*) Už třicet let si francouzské publikum vychutnává každé vystoupení Marilù Marini na scéně.

Voilà plus de quinze ans que Carlos Cubillos s'engage auprès des paysans pauvres d'Amérique centrale . (*Supplément spécial*, le 11 décembre 2002, Benoît Hopquin, *Le véto solidaire*) Již více jak patnáct let se působí Carlos Cubillos u chudých venkovanů Střední Ameriky.

Voilà dix ans que Maubeuge abrite un festival international de théâtre, danse, musique et autres performances où se sont succédé quelques-uns des meilleurs artistes du monde entier. (*Le Monde*, le 3 avril 1996, *L'axe Maubeuge-Créteil* ...) Již deset let poskytuje Maubeuge přístřeší mezinárodnímu festivalu zaměřenému na divadlo, tanec, hudbu a na další umělecké výkony, kde se vystřídali někteří z nejlepších umělců světa.

Voilà sept ans qu'elle fait du cinéma. (*Le Monde*, le 27 décembre 1987, Jean Michel Dumay, *Les engagements de Fanny Cottençon*) Sedm let již působí v oblasti filmu.

Prezentativy *voici* / *voilà* mohou být do češtiny dále překládány souslovími ve funkci částice či citoslovce. Autoři *Grammaire méthodique du français* uvádějí, že tyto prezentativy plní funkci citoslovcí, a to především v odpovědích, nebo ve zvolacích větách :

.... il signe le carnet et puis voilà. (*Le petit Nicolas* : 76) ... on podepíše žákovku a je to!
(56)

... que je suis l'unique survivant d'une famille nombreuse, voilà pourquoi! Proto!
(*L'Odysee d'Astérix* : 5)

Avec armes et bagages voilà comment partis! Se zavazadly a zbraněmi, prostě pryč!
(*Astérix Légionnaire* : 32)

Eh bien, voilà : ... Nuže dobře : ... (*L'Odysée d'Astérix* : 48)

Eh, bien voilà: Protože: (*L'Odysée d'Astérix* : 17)

Voilà! Voilà! Voilà! (*La gloire de mon père* : 118) No tohle! Tohle! Tohle! (66)

Voilà, a dit papa. (*Le petit Nicolas* : 115) Tak dobrá, řekl tatínek. (88)

Na závěr této kapitoly bych chtěla připomenout, že českými ekvivalenty prezentativů *voici* / *voilà* jsou nejčastěji slovesa, a sice ve funkci identity a prezenze. Ekvivalentem těchto prezentativů může být ukazovací zájmeno ve funkci identity, nebo příslovce místa ve funkci prezenze, a to s existenčním slovesem *být*, s jiným slovesem, anebo bez slovesa.

Tyto prezentativy mohou plnit funkce jiných slovních druhů, a to především předložek, kdy jsou *voici* / *voilà* spojeny s časovým údajem. Českými ekvivalenty jsou v tomto případě předložky. *Voici* / *voilà* mohou být dále přeloženy různými souslovími ve funkci částice či citoslovce.

Překladaelé však mohou přeložit větu s prezentativy *voici* / *voilà* zcela jinak, a to z důvodu nejpresnějšího vystižení kontextu.

Eh bien, voilà. (*La gloire de mon père* : 55) Tak poslouchej! (31)

Eh, bien voilà : ... Protože : ... (*L'Odysée d'Astérix* : 17)

Bon, j'ai dit, alors voilà, ...(*Le petit Nicolas* : 15) Tak víte co, panové? (14)

Na závěr je nutno poznamenat, že ne vždy platí, že je francouzský prezentativ do češtiny přeložen. To znamená, že francouzské prezentativy *voici* / *voilà* nemají žádný český ekvivalent.

3.1.3. České ekvivalenty *voici* / *voilà* ve funkční výpovědní perspektivě

Jak jsem uvedla v úvodu této praktické části, všechny uváděné francouzské prezentativy hrají roli při vytváření funkční výpovědní perspektivy, jelikož uvádějí réma a mají tak funkci rématizace tématu.

Jak již bylo výše ukázáno a vysvětleno, k rématizaci tématu prezentativů *voici* / *voilà* dochází například ve větě : 'Voilà pour quelles raisons je me suis absenté.', jelikož *quelles raisons* poukazuje na to, co z předchozího kontextu již známe. Vlastním rématem je právě potvrzení faktu, že jde o důvody nám známé z předchozího kontextu.

Na následujících větách můžeme vidět, že překladatel vyjádřil úmysl původní věty, tzn. že rématizaci tématu vyjádřil i ve svém překladu :

Voilà où nous sommes en ce moment et voilà le carrefour des Quatre-Saisons ... (*La gloire de mon père* : 78) Na tomto místě jsme teď, a tadyhle je křižovatka na Quatre-Saisons ... (44)

Voilà une page que tu devrais apprendre par coeur. (*La gloire de mon père* : 118) Tuhle stránku by ses měl naučit nazpaměť. (66)

Voici le quartier général de la légion romaine. Tak tady máme velitelství římských legií. (*Astérix Légionnaire* : 15)

Naproti tomu máme věty, v nichž český ekvivalent neodpovídá rématizaci vyjádřené v původní větě :

Voilà une explication fort claire. (*La gloire de mon père* : 141) Velice jasný výklad. (80)

Voici la terre promise, Astérix! Zaslíbená země, Asterixi! (*L'Odysée d'Astérix* : 29)

Et voilà que ce feu a eu lieu cette année dans les Maures. (*Le Monde*, le 22 août 2003, Serge Detvani, *Feux de forêt*) Tento rok vzplanul oheň v oblasti Maures.

3.2. České ekvivalenty prezentativu *il y a*

Prezentativ *il y a* bývá často nazýván existenční vazbou, a proto je jeho základní funkcí existence. Vedle této funkce Charaudeau spolu s ostatními zmiňuje prezenci, fokalizaci, kterou ostatní nazývají zdůrazněním, a zastoupení prezentátoru v projevech a proslovech. Martinet i pro tento prezentativ zmiňuje aktualizaci a ostatní autoři připomínají, že může plnit funkci jiných slovních druhů, zejména předložky.

Existenční vazba *il y a* představuje nějakou osobu nebo věc, nebo ji zdůrazňuje či vytýká. Tato funkce je spojena s prezencí, která vyjadřuje bezprostřední přítomnost uváděné osoby či věci v daném místě. Neméně důležitá je funkce předložky, kdy je prezentativ *il y a* spojen s časovým údajem a podobá se výrazům *voici / voilà* a předložce *depuis*.

Do češtiny je prezentativ *il y a* nejčastěji překládán existenčním slovesem *být* nebo jiným slovesem. Je-li prezentativ *il y a* spojen s časovým údajem, pak je českým ekvivalentem předložka. V určitých případech překladatel pro daný prezentativ nepoužije žádné slovo a prezentativ se tak ocitne bez českého ekvivalentu.

3.2.1. České ekvivalenty *il y a* ve funkci existence a prezence

Prezentativ *il y a* ve funkci existence prezentuje čili uvádí nějakou osobu, věc nebo okolnost. Tento prvek pojmenovává, ukazuje na něj, zdůrazňuje, vytýká, dává ho do vztahu s nějakou jinou osobou, věcí či okolností nebo existenci prvku popírá či omezuje. Tajšlová v *Mluvnici francouzštiny* (2002 : 196) podotýká, že prezentativ *il y a* následuje po slovesech označujících existenci nebo příčinu nějaké skutečnosti, avšak toto použití je především hovorové : *Qu'est-ce qu'il y a? Il y a que tout va mal!*

Funkce existence je spojena s prezencí, která předpokládá existenci prvku a vyjadřuje jeho bezprostřední přítomnost na určitém místě, nebo v případě záporné věty, přítomnost prvku na daném místě popírá.

Nejčastějším českým ekvivalentem prezentativu *il y a* je v obou funkcích především existenční sloveso *být*, které je v případě prezence následováno příslovcem *místa*.

Následující věty vyjadřující existenci nám oznamují existenci něčeho nebo se po ní ptají. Ekvivalentem prezentativu *il y a* je sloveso *být* :

Il y a des jours où l'on devrait s'abstenir de lire les journaux. (*Le Monde*, le 20 janvier 2005, Eric Fottorino, *Le moral déménagement*) Jsou dny, kdy bychom si měli odepřít číst noviny.

Qu'est-ce que'il y a encore? Tak co je zase? (*Astérix Légionnaire* : 21)

Mais quel rapport y a-t-il entre cette huile et notre potion? Ale jaká je souvislost mezi olejem a naším nápojem? (*L'Odysée d'Astérix* : 18)

Il y avait un campeur mâle ... (*Les fleurs bleues* : 18) Byl to jeden kempíř mužského pohlaví ... (10)

Ekvivalentem může být i jiné existenční sloveso :

Il me semble en effet qu'il y a trois ... (*Le petit Nicolas* : 7) Domnívám se, že existují tři ... (5)

V případě prezence je ve většině případech francouzský prezentativ *il y a* následován příslovcem místa nebo jiným slovem vztahujícím se k danému místu. Českým ekvivalentem je stejně jako u existence sloveso *být* :

Il y a beaucoup de Romains ici? Je tu hodně Římanů? (*L'Odysée d'Astérix* : 29)

Il y a un seul grand ici, c'est moi ! (*Le petit Nicolas* : 10) Velký jsem tu jenom já ! (9)

Il y a de tout, là-bas. (*Le petit Nicolas* : 100) Je tam všechno. (76)

Il y en a même près de la maison. (*La gloire de mon père* : 127) Jsou dokonce blízko našeho domku. (72)

Il y aura d'autres chasseurs dans la colline ... (*La gloire de mon père* : 159) Na kopcích budou jiní lovci. (91)

Or, dans les discours de l'oncle, il y en avait de tout nouveaux et qui était délicieux... (*La gloire de mon père* : 115) A ve strýcových přednáškách bývala slova úplně nová a některá kouzelná... (65)

Il y a décidément beaucoup trop de monde dans ce désert! V téhle poušti je rozhodně příliš lidí! (*L'Odysée d'Astérix* : 38)

J'ai pris les sous qu'il y avait dans ma tirelire et il y en avait beaucoup ... (*L'Odysée d'Astérix* : 64) Vzal jsem si všechno, co jsem měl našetřeno v pokladničce, a bylo toho dost ... (49)

Ne vždy následuje po prezentativu *il y a* příslovce místa, protože toto příslovce může větě s prezentativem *il y a* předcházet v rámci jiné věty. Toto příslovce je překladateli z kontextu zřejmé a může ho, spolu se slovesem, použít k překladu prezentativu *il y a*. Českým ekvivalentem příslovce může být například *zde*, *tu* nebo *tady* a *tam*, nebo jiné slovo vztahující se k danému místu.

Il y a le prénom, bien sûr, Alfred. (*Le Monde*, le 15 février 2005, Hervé Gattegno et Pascale Robert-Diard, *Mort d'un homme d'affaires*) Ovšem, je tam jméno Alfred.

Il va y avoir sûrement trop de monde. Bude tam určitě moc lidí. (Tajšlová, 2002 : 196)
... et il y a le marquis de Carabas... (*Le petit Nicolas* : 106) A pak tam ještě vystupuje markýz Karabas. (80)

V obou funkcích může být českým ekvivalentem prezentativu *il y a* také sloveso *mít* :

Il y a un temps pour tout, Obélix. Všechno má svůj čas. (*Astérix Légionnaire* : 18)

Il y a une prison, ici! Mají tu vězení! (*Astérix Légionnaire* : 38)

... quand il y a des invités ... (*Le petit Nicolas* : 95) ... když máme návštěvu ... (74)

... il y avait du chocolat ... (*Le petit Nicolas* : 136) Měli jsme čokoládu ... (105)

... il y avait un petit vin narbonnais měli dobrý vínečko... (*Astérix et le serpe d'or* : 26)

Il y avait sept ou huit couplets. (*La gloire de mon père* : 124) Mělo to sedm nebo osm slok... (69)

Sur mon carnet à moi il y avait... (*Le petit Nicolas* : 73) Já jsem měl v žákovce napsáno... (56)

... sur la tête de Rufus il y avait le képi. (*Le petit Nicolas* : 18) Ještě že měl na hlavě helmu. (15)

Et pour déjeuner, il y aura de la tarte aux abricots avec de la crème fouettée. (*La gloire de mon père* : 162) A k obědu budeme mít meruňkový dort se šlehačkou! (92)

Ekvivalentem tohoto prezentativu bývá často i jiné sloveso, které svým významem přibližuje kontextovou situaci :

... il y avait à Aubagne une très riche... (*La gloire de mon père* : 25) ... žila v Aubagne velmi bohatá ... (15)

Parfois, il y avait de grands applaudissements ... (*La gloire de mon père* : 29) Někdy se ozval mohutný potlesk ... (17)

Il y eut bien quelques brigands présomptueux ... Setkají se jen s pár zbrklými loupežníky. (*Astérix et le serpe d'or* : 46)

Il y a de la discipline, ici! Tady vládne kázeň! (*Astérix Légionnaire* : 38)

Il y a eu une bataille, ici. Došlo tu k bitce! (*Astérix et le serpe d'or* : 23)

... il y avait un banc de pierre. (*La gloire de mon père* : 77) ... stála tam kamenná lavička. (44)

En face de l'école, il y avait l'abattoir municipal ... (*La gloire de mon père* : 30)

Naproti škole stály městské jatky ... (16)

... et il y avait beaucoup de fumée. (*Le petit Nicolas* : 101) ... a nadělal spoustu čmoudu. (77)

... et il y a le marquis de Carabas... (*Le petit Nicolas* : 106) a pak tam ještě vystupuje markýz Karabas. (80)

... il y avait une petite fumée blanche. (*Le petit Nicolas* : 140) ... a chvílemi z toho stoupal tenký bílý kouř. (106)

Ma mère était assise sur le bord du lit, et entre elles, il y avait un bébé. (*La gloire de mon père* : 52) Maminka seděla na kraji postele a mezi nimi leželo miminko... (29)

... à chaque tour, il y avait une chose tintant? (*La gloire de mon père* : 75) ...při každé zatáčce, ozvalo se zvonivé zarachocení. (42)

Il y eut une dernière côte... (*La gloire de mon père* : 92) Nastal poslední výstup. (53)

Mais comme nous prenions tous nos repas sur la terrasse, sous le figuier, il y avait surtout la lampe Tempête. (*La gloire de mon père* : 100) Jedli jsme však všechna jídla na terase pod fíkovníkem, takže jsme užívali hlavně bouřkové lampy. (57)

Il y eut la capture des papillons, des sphinx à deux queues et aux grands ailes blanches bordées de bleu. (*La gloire de mon père* : 104) Chytali jsme motýli, lišaje s velkými bílými modře lemovanými křídly ... (59)

...dans les ravins du Taoumé, il y a le Roi des gibiers! (*La gloire de mon père* : 128)

V roklinách Taoumé se vyskytuje eso vši lovné zvěře! (72)

Jak jsem již výše několikrát zmínila, tento prezentativ může být popřen nebo nějak omezen. Pro popření existence jsem našla věty, v nichž je ekvivalentem

prezentativu *il y a* sloveso *být, mít* či jiné sloveso :

... il n'y aurait pas d'histoires. (*Le petit Nicolas* : 9) ... bylo by to teď bez problému. (8)

... il n'y a plus de potion magique. Už nebude ani čarovný nápoj. (*L'Odysée d'Astérix* : 17)

... et si ça continuait il n'y aurait pas de photo ... (*Le petit Nicolas* : 8) ... a jestli hned nepřestaneme, nebude se fotografovat ... (8)

Il n'y a plus de navire! Už nemám loď! (*L'Odysée d'Astérix* : 42)

Maintenant, il n'y a plus de vivres! Ale teď už nemáme ani proviant! (*L'Odysée d'Astérix* : 27)

Il n'y en a plus! Došla! (*L'Odysée d'Astérix* : 39)

Il n'y avait rien à faire. (*Le petit Nicolas* : 31) Nedalo se nic dělat. (26)

Stejně tak prezence prvku na určitém místě může být prezentativem *il y a* popřena a ekvivalentem je rovněž sloveso *být*, nebo jiná slovesa :

Il n'y a pas la place de les mettre là-dedans. (*La gloire de mon père* : 201) Není tam už na ně místo. (114)

Chez nous, il n'y a pas de cathédrales. (*Le Monde*, le 22 août 2003, Michel Guerrin, *La rupture esthétique d'Eugène Atlet*). U nás nejsou katedrály.

D'ailleurs, il n'y a pas de cow-boys dans cette pièce. (*Le petit Nicolas* : 106) Ostatně, v téhle hře kovbojové nevystupují. (80)

J'aurais aimé entendre une cigale-il n'y en avait pas. (*La gloire de mon père* : 181) Byl bych rád uslyšel cikádu : žádná se neozvala. (103)

Omezení vyjádřené prezentativem *il y a* se nachází ve větách :

Pour nous préparer un tel suspense en Mondiovision, il n'y a qu'une explication ... (*Le Monde*, le 21 octobre 2005, Éric Fottorino, *Les oiseaux*) Je pouze jedno vysvětlení k tomu, aby nás připravilo na takové napětí v Mondiovision ...

La maîtresse a dit qu'il n'y avait plus qu'une chose à faire, c'était de mettre ... (*Le petit Nicolas* : 11) Paní učitelka řekla, že se s tím nedá dělat nic jiného než strčit Vendelína ... (10)

On a bien rigolé, parce qu'il n'y pas beaucoup de lumière ... (*Le petit Nicolas* : 8) Užili jsme si dost legrace, jelikož ve sklepě není moc světlo ... (9)

Il n'y a qu'à suivre les flèches! Stačí jít podle šípů! (*L'Odysée d'Astérix* : 38)

Alors boire, manger, il n'y a que ça qui compte pour vous! Jen pít a jíst, nic jiného pro

vás nemá cenu! (*L'Odysée d'Astérix* : 10)

... il n'y avait qu'à demander. (*La gloire de mon père* : 24) ... stačilo prostě požádat. (14)

... il n'y avait qu'à garder le sang-froid de la détermination d'un vrai Comanche. (*La gloire de mon père* : 178) ... stačí zachovat si chladnokrevnost a odhodlání pravého komanče. (101)

Ensuite, il n'y a qu'à tirer, ... Nyní nezbývá než zatáhnout sítě, ... (*L'Odysée d'Astérix* : 23)

Il n'y a pas qu'une seule personne qui porte la voix du mouvement social. (*Le Monde*, le 22 août 2003, Hervé Gattegno et Nicolas Weill, *Les dirigeants du PS cherchent ...*)
Pouze jediná osoba může vést volební hlas sociálního hnutí.

Rovněž *il y a* nemusí být vždy přeložen předchozími slovními druhy a nemusí mít ani žádný ekvivalent :

Il y a une classe qui va chanter... (*Le petit Nicolas* : 105) Jedna třída zazpívá ... (80)

Il y en a un qui se promène avec un menhir! Jeden chodí s menchír! (*Astérix et le serpe d'or* : 14)

3.2.2. České ekvivalenty *il y a* ve funkci jiných slovních druhů

Jak již bylo výše uvedeno, prezentativ *il y a* stejně jako prezentativy *voici / voilà* plní funkci slovních druhů, a to zejména předložky. Podle Chevaliera prezentativ *il y a* na rozdíl od *voici / voilà* zřizuje časovou organizaci. (1969 : 87)

České ekvivalenty jsou v této funkci předložkami času. Některé věty s prezentativem *il y a* v této funkci se nacházejí v Šabršulově *Vědecké mluvnici francouzštiny*.

Il y a deux heures, j'ai vu Nicole. Před dvěma hodinami jsem viděl(a) Nikolu.

Il y a une dizaine d'années. Před deseti lety.

Charles s'était marié il y avait six mois. Karel se oženil před půl rokem.

Il y a longtemps que je ne vous écoute plus, dit Parker. Já už vás dlouho neposlouchám, pravil Parker. (Šabršula, 1986 : 150)

Následující věty, ve kterých je *il y a* předložkou, jsem vyhledala na webových

stránkách *Le Monde* www.lemonde.fr a opět se pokusím o jejich překlad do češtiny :

Depuis l'attentat commis il y a deux semaines contre l'ambassade de Jordanie, on est entré dans une nouvelle phase : celle du terrorisme. (*Le Monde*, le 22 août 2003, Bruno Philip, *La dérive terroriste risque ...*) Od atentátu spáchaném proti Jordánské ambasádě před dvěma týdny jsme vstoupili do nové fáze, a sice do fáze terorismu.

Il y a huit mois, son mari était assassiné. (*Le Monde*, le 4 novembre 2005, Marie Jégo, *Rusana Gusseïnova, pour l'amour d'Elmar*) Před osmi měsíci byl její manžel zavražděn.

Il y a deux cents ans, le 21 octobre 1805, l'amiral Nelson défaisait l'escadre franco-espagnole à Trafalgar. (*Le Monde*, le 21 octobre 2005, Marie-Béatrice Baudet, *Le « Victory » de Trafalgar revisité*) Před dvěma sty lety, 21. října 1805, admirál Nelson zničil francouzsko-španělskou eskadru u Trafalgaru.

Agité en juillet, le projet de révision du mandat onusien avait été enterré il y a tout juste une semaine. (*Le Monde*, le 22 août 2003, Corine Lesnes, *Irak : Washington et Londres tentent de remobiliser l'ONU*) Plán týkající se prověření mandátu OSN, který v červenci rozbouřil diskuze, byl před týdnem zamítnut.

Elles sont « trois cents fois plus importantes », calcule un diplomate français, que le montant obtenu, il y a trois ans ... (*Le Monde*, le 22 août 2003, C. Ls, *Londres et Paris invités à s'entendre sur leurs exigences face à la Libye*) Jsou „třistakrát důležitější“, počítá francouzský diplomat, než získaná částka před třemi roky ...

Českými ekvivalenty prezentativu *il y a* jsou nejčastěji slovesa, a sice ve funkci existence a prezence. Ze sloves překladatelé nejvíce užívají sloveso *být*, ale často tento prezentativ překládají i jiným slovesem. V případě prezence bývá ekvivalent doplněn příslovcem místa. Leckdy nemusí překladatelé pro prezentativ *il y a* užít žádný ekvivalent.

Další funkcí tohoto prezentativu je funkce předložky, kdy je *il y a* spojen s časovým údajem.

Ve snaze vystihnout co možná nejlépe kontext dané situace, překladatelé přeloží větu s prezentativem *il y a* zcela jinak :

Il n'y a pas de raison que mon équipe joue au mauvais côté du terrain! (*Le petit Nicolas* : 36) Nevím, proč by zrovna moje družstvo mělo hrát na horší straně hřiště!

Il n'y a personne, Joachim? (*Le petit Nicolas* : 26) Je tam někdo, Jáchyme? (21)
 Ce qu'il y a, c'est qu'il parle en version originale. (*Le petit Nicolas* : 61) To je jasný,
 mluví v původní znění. (45)
 ... il n'y avait qu'à garder le sang-froid de la détermination d'un vrai Comanche. (*La gloire de mon père* : 178) ... stačí zachovat si chladnokrevnost a odhodlání pravého komanče. (101)
 Il y a des arbres partout... Člověk tu zakopne o strom na každém kroku! (*Astérix Légionnaire* : 5)
 Il y a des fois où il faut savoir ... Někdy se člověk musí umět ... (*Astérix Légionnaire* : 14)

3.2.3. České ekvivalenty il y a ve funkční výpovědní perspektivě

Prezentativ *il y a* hraje rovněž důležitou roli při vytváření funkční výpovědní perspektivy. Také tento prezentativ uvádí réma a jeho funkcí je tedy rématizace tématu.

Šabršula uvádí příklad věty 'Il y a un livre et un cahier sur la table : le livre est à moi, le cahier est à mon camarade.', v níž je rématem podstatné jméno se členem neurčitým po sponovém prezentativním výrazu *il y a*, zatímco podstatná jména se členem určitým *le livre, le cahier*, jež následují po dvojtečce, jsou tématem. (VMF, 1986 : 149)

Následující věty odpovídají rématizaci tématu původní věty :

Il y a un seul grand ici, c'est moi ! (*Le petit Nicolas* : 10) Velký jsem tu jenom já ! (9)
 Il y a de tout, là-bas. (*Le petit Nicolas* : 100) Je tam všechno. (76)
 Il y en a même près de la maison. (*La gloire de mon père* : 127) Jsou dokonce blízko našeho domku. (72)
 Il y aura d'autres chasseurs dans la colline ... (*La gloire de mon père* : 159) Na kopcích budou jiní lovci. (91)
 Il y avait sept ou huit couplets. (*La gloire de mon père* : 124) Mělo to sedm nebo osm slok... (69)
 Il n'y a pas la place de les mettre là-dedans. (*La gloire de mon père* : 201) Není tam už na ně místo. (114)

Zatímco ve větách uvedených níže český ekvivalent neodpovídá rématizaci

vyjádřené ve francouzštině :

Il y a une classe qui va chanter... (*Le petit Nicolas* : 105) Jedna třída zazpívá ... (80)

Il y en a un qui se promène avec un menhir! Jeden chodí s menchír! (*Astérix et le serpe
d'or* : 14)

3.3. České ekvivalenty prezentativu *c'est*

Výše jsem se zmínila o funkcích tohoto prezentativu, na jejichž názvu se citovaní autoři zcela neshodují. Podle Charaudeaua se jedná o identitu, kterou ostatní nazývají identifikací, dále je to fokalizace čili zdůraznění a nakonec odosobnění.

Z konstatování citovaných autorů vyplývá, že základní funkcí prezentativu *c'est* je identita neboli identifikace někoho či něčeho. V rámci této funkce může prezentativ *c'est* přítomnou osobu nebo věc představit, pojmenovat, ukázat na ni, nebo na ni upozornit, ale také zdůraznit či vytknout.

Tento prezentativ bývá ve francouzštině velice četně zastoupen především v mluvené komunikaci. Na základě jeho formy bývá českým ekvivalentem nejčastěji zájmeno spolu s existenčním slovesem *být*, které může být nahrazeno jiným slovesem. Stejně jako předchozí prezentativy, tak i ekvivalent prezentativu *c'est* nemusí být vždy ve větě uveden.

3.3.1. České ekvivalenty *c'est* ve funkci identity

Tato funkce prezentativu *c'est* může znamenat představení nějaké osoby či věci nebo poukázání na ni. Prezentativ *c'est* má schopnost danou osobu nebo věc zdůraznit či vytknout, popřípadě ji dát do vztahu s nějakou jinou osobou, věcí či okolností. Může se vztahovat k přítomnosti, ale i k minulosti a budoucnosti. Prezentativ *c'est* a jeho varianta *ce sont* mohou být stejně jako *il y a* popřeny či omezeny.

Jak již bylo výše uvedeno, českým ekvivalentem prezentativu *c'est* nebo jeho varianty ve funkci identity bývá nejčastěji ukazovací zájmeno a existenční sloveso *být*.

Et ça, c'est Idéfix! A tohle je Idefix! (*Astérix Légionnaire* : 7)

César, c'est Jules, tout de même! César, to je přece Julius! (*L'Odysée d'Astérix* : 27)

Ce sont les accessoires d'un nouveau jeu du cirque inventé par César! To jsou pomůcky pro novou hru v cirku, kterou vymyslel César! (*L'Odysée d'Astérix* : 48)

Ce sont sûrement des espions de Scipion! To byli určitě Scipionovi špehové! (*Astérix Légionnaire* : 41)

Ce sont toujours des associés qui ont mal lu ... To jsou pořád ti společníci, kteří si špatně přečetli ... (*L'Odysée d'Astérix* : 21)

Et ça c'est mon ami, Astérix! A tohle je můj přítel, Asterix! (*Astérix et le serpe d'or* : 44)

C'est un accident peu fréquent ... To je neobvyklá nehoda ... (*L'Odysée d'Astérix* : 14)

Mais... c'est la mouche! Ale... to je ta moucha! (*L'Odysée d'Astérix* : 28)

V rámci funkce identity může prezentativ *c'est*, vedle výše zmíněného představení někoho či něčeho, vyjadřovat také definici či tvrzení :

Ce n'est rien : c'est de la résine. (*La gloire de mon père* : 201) To nic není, jen směla. (114)

C'est un tort. (*Le Monde*, le 13 novembre 2005, Éric Le Boucher, *Derrière la bataille de chefs, le PS a des idées*). To je křivda.

Mais la compagnie, comme disait une de ses publicités, « c'est déjà la Corse » ... (*Le Monde*, le 6 octobre 2005, Antoine Albertini et Ariane Chemin, *La SNCM ou l'imaginaire Corse*) Avšak společnost, jak říkávala jedna z reklam, „to už je Korsika“.

Je-li prezentativ *c'est* popřen, jeho českým ekvivalentem je sloveso *být* nebo jiné sloveso v záporu :

Ce n'est pas de l'eau, c'est de l'huile! To není voda, je to olej! (*L'Odysée d'Astérix* : 40)

Mais ce n'est pas demain! (*La gloire de mon père* : 161) Ale to přece není zítra! (92)

C'est pas ça! To nemyslím! (*L'Odysée d'Astérix* : 35)

J'ai compris plus tard que ce qu'il achetait, ce n'était pas l'objet : c'était son prix. (*La gloire de mon père* : 58) Později jsem pochopil, že nekupoval předmět samotný, nýbrž jeho cenu. (33)

Tento prezentativ může vyjadřovat i omezení :

... ce n'est qu'au bout de plusieurs jours que je pus maîtriser ce monstre ... (*La gloire de mon père* : 116) Teprve po několika dnech jsem tu obludu zvládl ... (65)

Následuje-li ve větě s prezentativem osobní zájmeno, českým ekvivalentem je pouze sloveso. Toto se vyskytuje především ve větách vyjadřujících představení osoby či věci :

Moi, c'est Astérix et voici Obélix, Idéfix ... Já jsem Asterix a to jsou Obelix, Idefix ... (*L'Odysée d'Astérix* : 29)

Le shérif, c'est moi! (*Le petit Nicolas* : 18) Šerif jsem já! (15)

Le capitaine c'est moi, ... (*Le petit Nicolas* : 34) Kapitánem jsem já, ... (27)

V jiných případech může překladatel zájmeno v rámci českého ekvivalentu zcela vynechat :

C'est le plus beau cadeau de ma réserve! Je nejhezčí z mých zásob! (*Astérix Légionnaire* : 9)

C'est mon fournisseur. Je mým dodavatelem. (*L'Odysée d'Astérix* : 29)

C'est l'heure! Je čas! (*L'Odysée d'Astérix* : 32)

Tu sais, les Romains c'est comme les huîtres. Víš, Římaní jsou jako ústřice. (*Astérix Légionnaire* : 42)

Un autre souvenir d'Aubagne, c'est la partie de boules sous les platanes du Cours. (*La gloire de mon père* : 29) Další vzpomínka z Aubagne je partie koulené pod platany na korze. (17)

Stejně tak výše zmíněné existenční sloveso *být* nemusí být vždy českým ekvivalentem prezentativu *c'est*. Často jím bývá i jiné sloveso, které svým významem přibližuje kontextovou situaci :

...c'est l'arrivée sur Jérusalem dorazili konečně do Jeruzaléma ... (*L'Odysée d'Astérix* : 30)

Et c'est le jour de départ. Nastal den odjezdu. (*L'Odysée d'Astérix* : 19)

et c'est l'heure du départ! ... a nadešla chvíle rozloučení! (*Astérix Légionnaire* : 13)

C'est le moment! Ted' přišla má chvíle! (*L'Odysée d'Astérix* : 32)

Ça, c'est de la bonne stratégie! Tomu říkám řádná strategie! (*Astérix Légionnaire* : 42)

Ça, c'est une bonne idée! Tomu říkám nápad! (*Astérix Légionnaire* : 9)

C'est 50F. (*La gloire de mon père* : 63) ... dělá to 50 franků. (36)

C'était une réussite... (*La gloire de mon père* : 215) Podařilo se... (122)

Vynechání ekvivalentu platí rovněž pro prezentativ *c'est*. Překladatel může považovat prezentativ ve větě za nadbytečný a s úmyslem vynechat český ekvivalent přeloženou větu zjednoduší.

C'est mon fiancée ... Můj snoubenec ... (*Astérix Légionnaire* : 12)

Ce sont peut-être des Gaulois! Nejspíš Galové! (*Astérix Légionnaire* : 10)

C'est une chance de les avoir rencontrés! Štěstí, že jsem je potkal! (*L'Odysée d'Astérix* : 14)

C'est pour offrir à Amérix. Pro Amerixe. (*Astérix et le serpe d'or* : 7)

C'est à prendre ou à laisser! Berte, nebo nechte být! (*Astérix et le serpe d'or* : 16)

C'est une mouche savante que j'ai dressé. Učenou mouchu, kterou jsem sám vycvičil. (*L'Odysée d'Astérix* : 8)

Les enfants de vieux, c'est toujours délicats. (*La gloire de mon père* : 50) Děti starých bývají křehké. (28)

C'est très loin? (*La gloire de mon père* : 56) Hodně daleko? (31)

C'est pour faire des cartouches! (*La gloire de mon père* : 125) Na dělání nábojů! (71)

... c'était les tripes de Malbousquet. (*La gloire de mon père* : 131) Malbousquetova střeva. (75)

C'est parfait! (*La gloire de mon père* : 148) Výborně. (84)

C'est là que nous déjeunerons ... (*La gloire de mon père* : 156) Tam poobědváme... (88)

C'est à la suite de tous ces événements que le propriétaire ... (*La gloire de mon père* : 42) V důsledku těchto událostí k nám jednoho dne přišel "majitel"... (24)

C'est ce vieux braconnier qui s'appelle ... (*La gloire de mon père* : 130) Ten starý pytlák, který se jmenuje ... (73)

C'est un beau merle! (*La gloire de mon père* : 172) Pěkný kos! (97)

C'est vos coups de fusil pour rien qui les ont détournées! (*La gloire de mon père* : 197)

Vaše bezúčelné rány je obrátily na druhou stranu! (112)

Regardez, Rose, c'est Jules qui a tué tout ça! (*La gloire de mon père* : 203) Jen se podívejte, Rózo, tohle všechno zastřelil Jules! (115)

C'est sur ce postulat que repose le documentaire Voyage au coeur du cinéma américain, présenté avant la diffusion de la 77e cérémonie des Oscars sur Canal+, le 27 février. (*Le Monde télévision*, le 20 février 2005, Daphnée Dion-Viens, *Voyage au coeur du cinéma américain*) Na tomto požadavku spočívá dokument Voyage au coeur du cinéma américain uvedený před vysíláním 77. předávání Oskarů, 27. února na Canal+.

Leckdy se překladatelé vyhýbají doslovným překladům vět a dávají přednost překladu přenesenému, aby maximálně přiblížili komunikační situaci :

C'est juste. Máš pravdu. (*Astérix Légionnaire* : 7)

C'est simplement pour un renseignement. Rád bych se jen na něco zeptal. (*Astérix Légionnaire* : 15)

C'est un ensemble, pour gagner du temps! Vaří se to najednou, aby se neztrácel čas! (*Astérix Légionnaire* : 24)

... ce n'est pas comme mon ami Maixent... (*Le petit Nicolas* : 154) ... kam se hrabu na Fridolína, ... (117)

Oh, bien sûr, l'argent c'est moi qui dois le trouver! (*Le petit Nicolas* : 78) A kde na to vzít, to je samozřejmě moje starost! (58)

C'est ça. Správně. (*Astérix Légionnaire* : 40) nebo Ano. (*Astérix et le serpe d'or* : 9)

C'est vrai ça ... (*Le petit Nicolas* : 79) No fakt, ... (59)

Si tu as peur de rentrer chez toi, c'est facile. (*Le petit Nicolas* : 76) Jestli se bojíš domů, dá se to zařídit. (57)

C'est ta faute. (*Le petit Nicolas* : 27) Za to můžeš ty! (22)

Mais, pour le souvenir que nous allons chérir toute notre vie, c'est raté, ... (*Le petit Nicolas* : 13) Ale krásnou upomínku na celý život přece jenom nemáme ... (11)

C'est bien fait pour elle. (*Le petit Nicolas* : 109) Dobře jí tak. (62)

C'est juré. (*La gloire de mon père* : 127) Na mou duši. (72)

Il est un peu soupe au lait, mais c'est un brave garçon! Je trošku nerudný, ale dobrák od kosti! (*L'Odysee d'Astérix* : 16)

Et ne flâne pas en route, c'est urgent! Neloudej se cestou, ta věc spěchá! (*L'Odysee d'Astérix* : 20)

Rovněž ekvivalent prezentativu *c'est* nemusí mluvnický neodpovídat původní větě, zatímco bude naprosto odpovídat jejímu kontextu. Může to být z důvodu záměru překladatele, nebo daná věta nelze přeložit doslova. Dále se může jednat o dezinterpretaci věty původní. V literatuře jsem našla následující příklady :

C'est toujours ça. Aspoň to. (*Astérix et le serpe d'or* : 35)

C'est pas demain la veille! Nechval dne před večerem! (*L'Odysee d'Astérix* : 4)

Ça, c'est plutô normal! A to už není normální! (*L'Odysee d'Astérix* : 10)

Blocus, c'est ton cuisinier? Hlad je nejlepší kuchař! (*L'Odysee d'Astérix* : 27)

C'est très grave. To by byl malér. (*Astérix et le serpe d'or* : 14)

3.3.2. České ekvivalenty *c'est* ve funkci jiných slovních druhů

Jak jsme si již mohli všimnout v předchozí kapitole, prezentativ *c'est* nebyl vždy přeložen zájmenem se slovesem, jemuž odpovídá jeho forma.

Na základě kontextu může být tento prezentativ přeložen také jinými slovními druhy, a to například citoslovce. Šabršula uvádí příklad věty, kde tento prezentativ označuje delší přestávku v řeči :

Heuh ... C'est ... Bien mon lieutenant, c'est idiot, mais je ne sais plus. (Lanoux) (ZSV, 1976 : 139-140)

Ekvivalentem prezentativu *c'est* může být rovněž částice, a především částice vysvětlovací, nebo příslovce :

C'est que je suis pressé! Já totiž spěchám! (*Astérix Légionnaire* : 15)

C'est pourquoi il ne s'intéresse pas seulement ... (*La gloire de mon père* : 9) Proto se nesoustředí jenom ... (6)

... c'était l'Alcool. (*La gloire de mon père* : 16) ... totiž alkohol. (10)

C'est ainsi qu'il vint à notre hauteur ... (*La gloire de mon père* : 81) Tak dojel až k nám...(46)

C'est ainsi qu'un petit merle... (*La gloire de mon père* : 154) Tak například jakýsi malý kos... (88)

C'est pour ça que ... (*Le petit Nicolas* : 142) A právě proto ... (109)

C'est pour ça que j'étais tout content hier en rentrant... (*Le petit Nicolas* : 110) A tak jsem se včera večer vracel ze školy celý blažený... (85)

Na závěr této kapitoly bych ráda připomněla, že českým ekvivalentem prezentativu *c'est* ve funkci identity je v první řadě zájmeno a sloveso. Zájmenem bývá často zájmeno ukazovací, slovesem je nejčastěji sloveso *být*, ale může jím být i sloveso jiné. Dále je třeba připomenout, že zájmeno může být z ekvivalentu prezentativu *c'est* vyjmuto a v tom případě je ekvivalentem sloveso, a to jakékoli.

Českým ekvivalentem tohoto prezentativu není však vždy výše zmíněné sloveso, jelikož v některých větách ho není možné použít k překladu. Překladaelé tudíž použijí neohebný slovní druh, jako je spojka, částice nebo citoslovce.

Velmi často překladaelé nepoužijí pro prezentativ *c'est* žádný ekvivalent, a to z důvodu co nejpřesnějšího vystižení daného kontextu.

3.3.3. České ekvivalenty *c'est* ve funkční výpovědní perspektivě

Také prezentativ *c'est* se podílí na vytváření funkční výpovědní perspektivy. Také pro tento prezentativ platí funkce rématizace tématu.

Na otázku 'Qui travaille?' může být podle Šabršuly odpověď 'Paul.' nebo 'Paul travaille.' nebo dokonce 'C'est Paul qui travaille.', kde je *Paul* rématem a ostatní prvky jsou tématické.

Stejně tak v odpovědi na otázku 'A qui vous adressez-vous?' 'C'est à lui que je m'adresse.' dochází k rématizaci tématu, a to prostřednictvím vytýkácí konstrukce prezentativu *c'est*.

Věta s prezentativem *c'est* může být překladatelem přeložena, tak že rématizace tématu bude odpovídat větě původní :

C'est pour ça que ... (*Le petit Nicolas* : 142) A právě proto ... (109)

Le shérif, c'est moi! (*Le petit Nicolas* : 18) Šerif jsem já! (15)

Le capitaine c'est moi, ... (*Le petit Nicolas* : 34) Kapiténem jsem já, ... (27)

C'est là que nous déjeunerons ... (*La gloire de mon père* : 156) Tam poobědváme... (88)

C'est à la suite de tous ces événements que le propriétaire ... (*La gloire de mon père* : 42) V důsledku těchto událostí k nám jednoho dne přišel "majitel"... (24)

C'est pour ça que j'étais tout content hier en rentrant... (*Le petit Nicolas* : 110) A tak jsem se včera večer vracel ze školy celý blažený... (85)

Někdy však český ekvivalent zcela neodpovídá rématizaci vyjádřené v původní větě, a to je například ve větách :

C'est vos coups de fusil pour rien qui les ont détournées! (*La gloire de mon père* : 197)

Vaše bezúčelné rány je obrátily na druhou stranu! (112)

C'est mon fiancée ... Můj snoubenec ... (*Astérix Légionnaire* : 12)

Ce sont peut-être des Gaulois! Nejspíš Galové! (*Astérix Légionnaire* : 10)

C'est une chance de les avoir rencontrés! Štěstí, že jsem je potkal! (*L'Odysée d'Astérix* : 14)

C'est pour offrir à Amérix. Pro Amerixe. (*Astérix et le serpe d'or* : 7)

Závěr

V této diplomové práci s názvem *Francouzské prezentativy a jejich české ekvivalenty* bylo hlavním cílem představit prezentativy jako slovní druh a uvést jejich české ekvivalenty. Jak již bylo výše uvedeno, prezentativy jsou ve francouzštině samostatným slovním druhem, který vedle jiných funkcí uvádí slovo, větu či větnou dvojici. Jak již název napovídá, prezentativy přítomnou osobu nebo věc představují, pojmenovávají, ukazují na ni, nebo na ni upozorňují, ale také ji mohou odlišit, zdůraznit či vytknout. V češtině prezentativy jako autonomní slovní druh neexistují, a proto bývají překládány pomocí různých slovních druhů.

Tato diplomová práce je rozdělena do několika částí. Na základě různých francouzských a českých teoretických gramatik a především francouzského teoretického článku Jean-Claudea Chevaliera jsem nejprve uvedla vymezení slovního druhu prezentativů spolu s definicemi a inventáři jednotlivých pojednávajících autorů. Z důvodu četnosti některých prezentativů zastoupených v inventářích všech citovaných autorů jsem se rozhodla, že za stěžejní prezentativy budu považovat výrazy *voici / voilà*, *il y a* a *c'est*.

V další části jsem postupně zpracovala jednotlivé prezentativy do samostatných kapitol, ve kterých jsem o *voici / voilà*, *il y a* a *c'est* pojednávala z hlediska jejich formy, funkce a postavení ve větě, popřípadě jejich původu či rozdílu mezi nimi. Na základě výkladů pojednávajících autorů jsem si všimla funkcí, které jednotlivé prezentativy plní.

U prezentativů *voici / voilà* citovaní autoři uvádějí funkci identity neboli identifikace někoho či něčeho, funkci prezence vyjadřující přítomnost uváděné osoby či věci v daném místě, dále je to funkce fokalizace nazývaná též zdůrazněním. Další funkcí prezentativů *voici / voilà* je spojení s časovým údajem, kdy jsou prezentativy předložkou. Tyto prezentativy plní funkce i dalších slovních druhů, jako například příslovce, částice nebo citoslovce.

Základní funkcí prezentativu *il y a*, který bývá často nazýván existenční vazbou, je existence. Vedle této funkce uvádějí citovaní autoři funkci prezence a funkci zdůraznění. Rovněž tento prezentativ je spojen s časovým údajem a plní tak funkci

předložky.

Ústřední funkcí prezentativu *c'est* je podle Chevaliera především reprezentace. Tento prezentativ je na rozdíl od prezentativů *il y a* a *voici / voilà* nástrojem predikace, a proto se účastní celé řady dalších vztahů. Jeho funkcí je opět identita či identifikace, fokalizace čili zdůraznění a odosobnění.

Prezentativy *voici / voilà, il y a* a *c'est* se účastní další důležité funkce, a sice vytváření funkční výpovědní perspektivy, neboť uvádějí réma výpovědi.

V poslední části této práce, která je částí praktickou, jsem na základě excerpt vypracovaných vyhledávání francouzských prezentativů v originálním francouzském textu výše citovaných literárních děl a vyhledávání ekvivalentů těchto prezentativů v překladech českých autorů řadila tyto české ekvivalenty do funkcí, které jednotlivé prezentativy plní. Připomínám, že při hledání prezentativů *voici / voilà, il y a* a *c'est* jsem použila i francouzský tisk. České ekvivalenty francouzských prezentativů *voici / voilà, il y a* a *c'est* nalezené v tomto zdroji jsem naneštěstí nenašla, a proto jsem se pokusila o jejich překlad.

Během zkoumání jsem došla k závěru, že francouzské prezentativy *voici / voilà, il y a* a *c'est* ve funkcích identity, prezence či existence jsou do češtiny nejčastěji překládány existenčním slovesem *být*. Jak jsme si mohli všimnout, českým ekvivalentem těchto prezentativů jsou často i jiná slovesa, která mohou na rozdíl od slovesa *být* lépe vystihnout kontext původní věty. Vyjadřuje-li francouzský prezentativ funkci identity, jeho ekvivalentem může být vedle slovesa ještě ukazovací zájmeno, nebo v případě prezence příslovce místa.

Tyto prezentativy se dále uplatňují ve funkci jiných slovních druhů. Jedná se v první řadě o funkci předložky, kterou často plní prezentativy *voici / voilà* a *il y a*. V této funkci jsou prezentativy spojeny s časovým údajem a v takových větách volí čeští překladatelé přirozeně předložku. Prezentativy *voici / voilà* a *c'est* se mohou vyskytovat ve větách, jejichž kontext nabízí překlad za pomoci různých sousloví ve funkci částice či citoslovce.

Poslední zmiňovanou funkcí francouzských prezentativů je funkční větná perspektiva, na níž se podílejí. V této práci jsem analyzovala jejich roli při vytváření funkční větné perspektivy a zda-li tato role odpovídá v českém překladu či nikoliv. Na

základě excerpt, které jsem měla k dispozici, jsem došla jsem k závěru, že funkční větná perspektiva v českém překladu v převážné většině odpovídá funkční větné perspektivě původní věty.

Pro všechny citované prezentativy je společné, že v závislosti na kontextu může být český ekvivalent příslušného prezentativu vynechán, nebo může být věta přeložena zcela jinak, a to z několika důvodů. Překladatel chce například vystihnout co možná nejpřirozeněji a nejvěrněji kontext původní věty. Jindy se jedná o překladatelův záměr vyjádřit původní větu neobyčejně a originálně. Je zcela na místě podotknout, že způsob překladu francouzských prezentativů je specifický a může se lišit od autora k autorovi.

Bibliografie

Chevalier, J.- C. : *Exercices portant sur le fonctionnement des présentatifs*, Langue française, 1, 1969.

Martinet, A. : *Grammaire fonctionnelle du français*, Didier, Paris, 1979.

Martinet, A. : *Syntaxe générale*, Armand Collin Éditeur, Paris, 1985.

Martinet, A. : *Mémoires d'un linguiste*, Quai Voltaire, Paris, 1993.

Grévisse, M.: *Le Bon Usage*, Duculot, Gembloux, 2001.

Le Goffic, P.: *Grammaire de la phrase française*, Hachette – Supérieur, Paris, 1993.

Riegel, Pellat a Rioul : *Grammaire méthodique du français*, Presses Universitaires de France, 1994.

Charaudeau, P. : *Grammaire du sens et de l'expression*, Hachette, Paris, 1992.

Dénis a Saucier-Chateau : *Grammaire du français*, Livre de poche, Paris, 1994.

Dauzat, A., Dubois, J., Mitterand, H. : *Nouveau dictionnaire étymologique et historique*, Dictionnaire de poche de la langue française Etymologie, Larousse, Paris, 1971.

Dubois, J., Giacomo, M.: *Dictionnaire de linguistique*, Larousse, Paris, 1973.

Rey, A. : *Le Robert Micro*, Paris, 1998.

Delatou, Y.: *Nouvelle Grammaire du français*, 2004.

Maingueneau, D. : *Approche de l'énonciation de linguistique française*, Hachette, Paris, 1981.

Šabršula, J. : *Základy francouzské skladby*, FF UK, Praha, 1976.

Šabršula, J.: *Vědecká mluvnice francouzštiny*, Academia, Praha, 1986.

Šabršula, J. : *Morphologie du français*, FF OU, Ostrava, 1997.

Šabršula, J., Svobodová, J. : *Problèmes de la stylistique comparée français-tchèque et tchèque-français*, UK FF, SNP Praha, 1986.

Šabršula, J. : *Nové kapitoly rozboru moderní francouzštiny*, I. Jednotky distinktivní, FF UK, 1985.

Hendrich, J., Radina, O., Tláškal, J.: *Francouzská mluvnice*, SPN, Praha, 1991.

Erhart, A. : *Základy jazykovědy*, SPN, Praha, 1984.

Bárta, J.: *Průvodce francouzskou gramatikou*, Praha, 1992

Tajšlová, J. : *Mluvnice francouzštiny*, Leda, Praha 2002.

Příruční mluvnice češtiny, kolektiv autorů Ústavu českého jazyka FF MU Brno, 1995.

Pagnol, M.: *La gloire de mon père*, Editions de Fallois, 1988.

Musilová, E. : *Sláva mého otce*, Odeon, Praha, 1992.

Sempé-Goscinny : *Le petit Nicolas*, Denoël, 1960.

Sýkorová-Řezáčová, T. : *Malý Mikuláš*, 1997.

Queneau, R. : *Les fleurs bleues*, Galimard, Paris, 1965.

Pelán, J. : *Modré květy*, Práce, Praha, 1992.

Uderzo, Goscinny : *Astérix Légionnaire*, Dargaud, Paris, 1967.

Vinšová, K. : *Asterix legionářem*, Egmont, Praha, 1997.

Uderzo, Goscinny : *Astérix et le serpe d'or*, Hachette, Paris 1999.

Němcová, E.: *Asterix a zlatý srp*, překlad Edda Němcová, Egmont, Praha 1992.

Uderzo, Goscinny : *L'Odysée d'Astérix*, Editions Albert René, 1981.

<http://asterix.comics.cz/bonus.htm>

Le Monde, Le Monde diplomatique, Le Monde Dossier et documents

<http://www.lemonde.fr>